
ಮಯೂರ ಶರ್ಮ
ಬಿ.ಎಚ್. ಶ್ರೀಧರ

ಮಯೂರಶರ್ಮ

ಪ್ರೊ॥ ಬಿ. ಎಚ್. ಶ್ರೀಧರ

ಐ ಬಿ ಎಚ್ ಪ್ರಕಾಶನ
ಗಾಂಧಿನಗರ
ಬೆಂಗಳೂರು–೯

ಬೆಲೆ :
ಒಂದೂವರೆ ರೂಪಾಯಿ
*
ಸರ್ವಸ್ವಾಮ್ಯ :
ಪ್ರಕಾಶಕರವು
*
ಚಿತ್ರಗಳು :
ಚಂದ್ರನಾಥ
*
ಮೊದಲನೆಯ ಮುದ್ರಣ :
ಜುಲೈ ೧೯೭೧
*
ಎರಡನೆಯ ಮುದ್ರಣ :
ಡಿಸೆಂಬರ್ ೧೯೭೧
*
ಅಧಿಕೃತ ಮಾರಾಟಗಾರರು :
ಇಂಡಿಯ ಬುಕ್ ಹೌಸ್
ಗಾಂಧಿನಗರ
ಬೆಂಗಳೂರು-೯
*
ಐ ಬಿ ಎಚ್ ಪ್ರಕಾಶನ, ಗಾಂಧಿನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು-೯
ಇವರ ಪರವಾಗಿ **ಶ್ರೀ ಪಿ. ಎನ್. ಕಾಮತ್**
ಅವರಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.
*
ಮುದ್ರಕರು :
ಐ ಬಿ ಎಚ್ ಪ್ರಕಾಶನ ಪ್ರಿಂಟರಿ
ಗೋಕುಲ ಅಂಚೆ ಕಛೇರಿ ಎದುರು
ಬೆಂಗಳೂರು-೧೨ ಎ.

ನಮ್ಮ ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯದ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಿರಾಳಕೊಪ್ಪ ಎಂಬ ಪಟ್ಟಣದ ಹತ್ತಿರ ತಾಳಗುಂದ ಎಂಬ ಊರಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ. ಶ. ೨೦೦ ರಲ್ಲಿ ಮುಕ್ಕಣ್ಣ ಅಥವಾ ತ್ರಿಣೇತ್ರಶರ್ಮ ಎಂಬ ಬಡಗನಾಡು ಕರ್ನಾಟಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೊಬ್ಬನ ಮನೆ ಇತ್ತು. ಆವನು ವೇದ-ವೇದಾಂತಗಳನ್ನು ಕಲಿತ ಮಹಾವಿದ್ವಾಂಸನಾಗಿದ್ದನು. ಅವನ ಮನೆಯ ಎದುರು ಒಂದು ಎತ್ತರವಾದ ಹನೆ (ತಾಟನುಂಗು) ಮರ ಬೆಳೆದು ನಿಂತಿದ್ದರಿಂದ ಅವನ ಮನೆಯನ್ನು "ಕದಂಬರ ಮನೆ" ಎಂದು ಜನರು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ತ್ರಿಣೇತ್ರಶರ್ಮನೂ,ಅವನ ಸೋದರರೂ, ಅವರ ಮಕ್ಕಳೂ ವೇದೋಕ್ತವಾದ ವ್ರತ, ನಿಯಮ, ಯಜ್ಞ, ಯಾಗಗಳನ್ನು ಋ ತು ಮಾ ನ ಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ತಪ್ಪದೆ ಮಾಡುವ ಶ್ರೋತ್ರಿಯರಾಗಿದ್ದರು.

ಕ್ರಿ. ಶ. ೨೦೦ರಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯದ ಹೆಸರು 'ಕುಂತಳ' ಎಂದಿತ್ತು. ಕ್ರಿ.ಶ.೪೨೫ರ ಸುಮಾರಿಗೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಎಂಬ ಹೆಸರೂ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೬ನೆಯ ಶತಮಾನದಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮೈಸೂರೆಂಬ ಇಂದಿನ ಹೆಸರೂ ರೂಢಿಗೆ ಬಂದವು. ಕುಂತಳದ ಪ್ರಾಚೀನ ರಾಜಧಾನಿ

ಕುಪಟೂರು. ಕುಪಟೂರು ಅಂದಿನ ಕುಂತಳ ನಗರವು. ದ್ವಾಪರಯುಗದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಹಾಸನಿಗದು ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿತ್ತೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಿಯ ಕಾಳಿಕಾ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರುವ ತಲೆ ಕಡಿದುಕೊಂಡು ಬಿದ್ದ ದುಷ್ಟಬುದ್ಧಿಯ ವಿಗ್ರಹವು ಪ್ರಮಾಣ. ಕ್ರಿ. ಶ. ೨ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತವೆಲ್ಲವೂ ಶಾಲಿವಾಹನ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳ ಅಧೀನವಾಗಿತ್ತು. ಶಿರಾಳಕೊಪ್ಪದಿಂದ ಸುಮಾರು ೨೫ ಮೈಲು ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಬನವಾಸಿ ನಗರವನ್ನು ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸಾಮಂತರಾಗಿ ಚುಟುಗಳೆಂಬ ಅರಸು ಮನೆತನದವರು ಉತ್ತರ ಕುಂತಳವನ್ನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧರ ಸಂಘಾರಾಮಗಳ ನಡುವೆ ಧರ್ಮಶರ್ಮನ ಅಗ್ರಹಾರ ಮಾತ್ರ ವೈದಿಕ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು. ತಾಳಗುಂದದ ಅಗ್ರಹಾರಕ್ಕಿಂತ ಬನವಾಸಿಯ ಅಗ್ರಹಾರ ಅಂದು ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಹಾ ಮಹೋಪಾಧ್ಯಾಯರಿಂದ ಕೂಡಿ ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿತ್ತು.

ಕ್ರಿ. ಶ. ೨೨೫ರಲ್ಲಿ ಶಾಲಿವಾಹನರ ಚಕ್ರವರ್ತಿತ್ವ ಮುಗಿಯಿತು. ಕಾಂಚೀಪುರದಲ್ಲಿ ಪಲ್ಲವರು ಸಾರ್ವಭೌಮರಾದರು. ಕಾಂಚಿಯ ಘಟಿಕಾಸ್ಥಾನವು (ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯವು) ಅಂದು ಬಹಳ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಚತುಃಷಷ್ಟಿ ಕಲೆಗಳ (ವಿಜ್ಞಾನಗಳ) ಮಹಾಗ್ರಂಥಾಲಯ ಮತ್ತು ಪ್ರಯೋಗಶಾಲೆಗಳಿಂದ ಅದು ಸುಸಜ್ಜಿತವಾಗಿತ್ತು. ಭಾರದ್ವಾಜ ಪ್ರಾಚಾರ್ಯರು ಅದರ ಕುಲಪತಿಗಳು.

ಪಲ್ಲವ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಶಿವಸ್ಕಂದವರ್ಮನು ಆ ಘಟಿಕಾ ಸ್ಥಾನದ ಮಹಾಪೋಷಕನಾಗಿದ್ದನು.

ಜನನ

ಕ್ರಿ.ಶ. ೨೫೦ರ ಕಾಲ. ತ್ರಿಣೇತ್ರಶರ್ಮನ ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಪುತ್ರನಾದ ಶಿವಸ್ಕಂದಶರ್ಮನಿಗೆ ಮಯೂರಶರ್ಮನೆಂಬ ಮಗನು ತಾಳಗುಂದದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದನು. ಅವನಿಗೆ ಚಕ್ರವರ್ತಿತ್ವದ ೩೨ ಲಕ್ಷಣಗಳಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಇಡೀ ಕದಂಬ ಕುಲವು ಹರ್ಷದಿಂದ ಹಿರಿಹಿರಿ ಹಿಗ್ಗಿತು. ಅವನಿಗೆ ಎಂಟುವರ್ಷಗಳಾದ ಕೂಡಲೇ ಉಪನಯನಮಾಡಿ ಬನವಾಸಿಯ ಅಗ್ರಹಾರದ ಪ್ರಾಚಾರ್ಯನಾಗಿದ್ದ ವೀರಶರ್ಮನ ವಶಕ್ಕೆ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಸಲಾಯಿತು. 'ಬೆಳೆಯು ಗುಣ ಮೊಳಕೆಯಲ್ಲೇ ಕಾಣಿಸಿತು' ಎಂಬಂತೆ ಮಯೂರನು ಸ್ವಾಭಿಮಾನಿಯೂ, ಶೂರನೂ, ಸತ್ಯಸಂಧನೂ, ಧ್ಯೇಯನಿಷ್ಠನೂ, ವಿಧೇಯನೂ, ತೇಜಸ್ವಿಯೂ, ಸೂಕ್ಷ್ಮಜ್ಞನೂ ಆಗಿದ್ದುದು ವೀರಶರ್ಮನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿ ಆತನು ಅವನ ಮೇಲೆ ವಿಶೇಷ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಇಟ್ಟಿದ್ದನು. ಮಯೂರನು ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಬೌದ್ಧ ವಿಹಾರಗಳ, ಭಿಕ್ಷು-ಭಿಕ್ಷುಣಿಯರ ಹಾಗೂ ಬೌದ್ಧ ವಟುಗಳ ಸಪ್ಪೆ ವರ್ತನೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಬೇಸರಗೊಂಡನು. ಅಂಥ ಮನಃಪ್ರಣಾಲಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಜುಗುಪ್ಸೆಗೀಡಾದ ಅವನ ಹೃದಯವು ತನ್ನ ಗುರುಗಳು ಮನಂಬುಗುವಂತೆ

ಬಣ್ಣಿಸಿದ ರಾಮರಾಜ್ಯದ ಕನಸನ್ನು ಮೆಲುಕು ಹಾಕ ತೊಡಗಿದಾಗ ಅವನಿಗೆ ೧೬ ವರ್ಷಗಳು ತುಂಬಿದವು. ಶ್ರೀರಾಮನ ಗುಣವಂತಿಕೆ, ವೀರ್ಯವಂತಿಕೆ, ಧರ್ಮಜ್ಞತೆ, ಕೃತಜ್ಞತೆ, ಸತ್ಯಸಂಧತೆ, ದೃಢವ್ರತ, ಚಾರಿತ್ರ ಸಂಪನ್ನತೆ, ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮೇಲಿದ್ದ ದಯೆ, ವಿದ್ವತ್ತೆ, ಕಾರ್ಯದಕ್ಷತೆ, ಸಜ್ಜನರ ಮೆಚ್ಚಿಗೆಗೆ ಪಾತ್ರವಾದ ವಿನಯಾಚಾರಗಳು ಅವನ ಹೃದಯವನ್ನು ಸೂರೆಗೊಂಡವು.

ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ

ಬನವಾಸಿಯ ಅಗ್ರಹಾರದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾತಕ ಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆದ ಮಯೂರಶರ್ಮನನ್ನು ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ವೀರಶರ್ಮನು ಕಾಂಚಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದನು. ಅಲ್ಲಿಯ ಘಟಿಕಾಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ದೈಹಿಕ-ಮಾನಸಿಕ ಆರೋಗ್ಯವೃದ್ಧಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಎಲ್ಲ ಸೌಕರ್ಯಗಳೂ ಇದ್ದವು. ಅಶ್ವಮೇಧ, ಅಗ್ನಿಷ್ಟೋಮ, ವಾಜಪೇಯ ಮುಂತಾದ ಕ್ಷತ್ರಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಕೀರ್ತಿಗಳಿಸಿದ ಶಿವಸ್ಕಂದವರ್ಮನ ವೈಭವವನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುವವರೇ ಅಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದರು. ಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ದಿನವೂ ಘಟಿಕಾಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬಂದು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. ತಾಳಗುಂದದಲ್ಲಿ ಮಯೂರನ ಮನೆಯವರು ಕೇವಲ ಬ್ರಹ್ಮ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕ್ಷತ್ರ ಯಜ್ಞಕ್ಕಾಗಿ ಒಮ್ಮೆ ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಲಕ್ಷಣವಾದ ಕುದುರೆ

ಯನ್ನು ಆಯ್ದಿಡಲಾಗಿತ್ತು. ಕ್ರೀಡಾಪಟುವಾದ ಮಯೂರಶರ್ಮನು ಆದರ ಬೆನ್ನ ಮೇಲೆ ಹತ್ತಿ ಕುಳಿತು

ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಎದುರಾದನು. ಅವನಿಗೆ ಈ ಬಡ ಹಾರುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯು ಯಜ್ಞಕ್ಕೆಂದು ಆಯ್ದಿಟ್ಟ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಏರಿದ್ದು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಮಯೂರನನ್ನು ಕುರಿತು ಅವನು ಇಂತೆಂದನು.

ಶಿವಸ್ಕಂದವರ್ಮ....ಎಲೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವಟುವೇ, ಬ್ರಹ್ಮ ಯಜ್ಞ ಮಾಡುವ ನಿಮ್ಮ ಜಾತಿಯವರಿಗೆ ಕುದುರೆ ಸವಾರಿ ಏಕೆ?

ಮಯೂರಶರ್ಮ...ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೇ, ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗ ಮಾಡಿದ ಹೆಮ್ಮೆ ಈ ಮಾತನ್ನು ನಿನ್ನ ಬಾಯಿಂದ ಬರಿಸಿತೇ?

ಶಿವಸ್ಕಂದವರ್ಮ....ಅಯ್ಯಾ,ಇದು ಹೆಮ್ಮೆಯಮಾತಲ್ಲ. ಸತ್ಯ ಸಂಗತಿ; ಕ್ಷಾತ್ರ ಶಕ್ತಿಯು ಸರ್ವಾಧಾರ.ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗಬೇಕಾದರೂ ಕ್ಷತ್ರರಕ್ಷಣೆ ಆಗತ್ಯ. ಕ್ಷತ್ರಿಯನ ಅಥವಾ ರಾಜನ ರಕ್ಷಣೆ ಇಲ್ಲದಾಗ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ತಪಸ್ಸನ್ನು ಕೂಡ ನಿರ್ವಿಘ್ನವಾಗಿ ಮಾಡಲಾರರು! ಆದುದರಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವಟುವಾದ ನೀನು ಅಶ್ವಾರೂಢನಾದದ್ದು ನನಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಚಿತ್ರವೆನ್ನಿಸಿತು, ಅಧಿಕಪ್ರಸಂಗಿತನ ಎನ್ನಿಸಿತು. ಬೇಕಾದರೆ ನಿಮ್ಮ ಗುರುಗಳನ್ನು

ಕೇಳು– 'ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಲು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವೇ?' ಎಂದು. ನೀನು ಹತ್ತಿದ್ದು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಆಯ್ದಿಟ್ಟ ಕುದುರೆಯನ್ನು.

ಮಯೂರಶರ್ಮ....ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೇ, 'ರಾಜಾ ಕಾಲಸ್ಯ ಕಾರಣಂ' ಎಂಬ ಗಾದೆಯನ್ನು ನೀನು ನನಗೆ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಿರುವೆ ಯಲ್ಲವೇ? ಇರಲಿ ನಾನೀಗ ನಿನ್ನೆದುರು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ— "ಇದಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಮಿದಂ ಕ್ಷಾತ್ರಂ' ಎಂಬ ಸವ್ಯಸಾಚಿತ್ವವನ್ನು ನಿನ್ನೆದುರು ತೋರಿಸಿ ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡುವೆನು!

ಶಿವಸ್ಕಂದವರ್ಮ....ಅಯ್ಯೋ, ಹುಚ್ಚು ಹುಡುಗ!

ಮಯೂರಶರ್ಮ...ಹುಚ್ಚು ಯಾರಿಗಿದೆ? ಯಾರಿಗಿಲ್ಲ? ಬಳ್ಳಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಕನ್ನಡಿಗ ಹಾಲ ಶಾಲಿವಾಹನನ ವಂಶಜರಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯ ದೊರೆ ದುರ್ಬಲನಾದುದ ರಿಂದ ನೀನು ಆತನನ್ನು ವಂಚಿಸಿ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದೆ. ನಿನ್ನ ತಂದೆ ವಿಷ್ಣುವರ್ಮ ಬೊಪ್ಪದೇವನು ಕೇವಲ ಸಾಮಂತಿಕೆಯನ್ನು

ಪಡೆದಿದ್ದನು. ಸ್ವಾಮಿದ್ರೋಹದ ಕಲಂಕವನ್ನು ತೊಳೆಯಲು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಬೊಕ್ಕಸವನ್ನು ಬಳಸಿ ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ನಿನಗೆ ಬ್ರಹ್ಮತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಎದುರಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಬಂದಿರುವುದೆಂದು ತಿಳಿದೆಯಾ ? ತಪೋಧನರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ಹೊಣೆ ರಾಜನದೆಂಬುದು ನಿಜ. ಆದರೆ ಅವರನ್ನು ಕೀಳ್ಗಳೆದರೆ ಏನಾಗುವುದೆಂಬುದನ್ನು ದುಷ್ಯಂತಾದಿ ಮಹಾರಾಜರು ಪಟ್ಟ ಪಾಡನ್ನು ನೋಡಿ ನೀನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾದಕವಸ್ತು ಯಾವುದಿದೆ ?

ಶಿವಸ್ಕಂದವರ್ಮ....ಮಯೂರ, ನಿನಗೆ ನಾನು ಸಲಿಗೆಯಿಂದ ಮಾತನಾಡಿಸಿದ್ದು ತಪ್ಪಾಯಿತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅಲ್ಲದ ಸಲ್ಲದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುವ ನಿನ್ನನ್ನು ನಮ್ಮ ಘಟಿಕಾಸ್ಥಾನದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹಾಕಿಸುತ್ತೇನೆ. ಜಾಗ್ರತೆ !

ಮಯೂರಶರ್ಮ....ದೊರೆಯೇ, ಕಂಡದ್ದಾಡಿದರೆ ಕೆಂಡದಂಥ ಕೋಪ ಬರುವುದು ಸಹಜ. ಆದರೆ ಅಪಾತ್ರನು ಪಾತ್ರನಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸುವುದನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮ ತೇಜಸ್ಸೆಂದೂ ಸಹಿಸದು. ಬ್ರಹ್ಮತೇಜಸ್ಸು ಕ್ಷಾತ್ರಕ್ಕೆಂದೂ ಮಣಿಯದೆಂಬುದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸೆರಗಿಗೆ ಗಂಟುಹಾಕಿಕೋ. ಇರಲಿ; ಮಾಡದೆ ಆಡುವುದು ತರವಲ್ಲ. ನೀನು ನನಗಿತ್ತ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತುಕೊಂಡೆ. ಬರುತ್ತೇನೆ ಹೊರಟು ಹೋಗಲು!

ಹೀಗೆಂದು ಮಯೂರನು ಹುಬ್ಬು ಗಂಟಿಕ್ಕಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಎದುರಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋದನು. "ಹಿಂದೆ ಪರಶುರಾಮನು ಕ್ಷತ್ರಿಯರ ಸೊಕ್ಕನ್ನು ಇಳಿಸಿದರೂ ಶ್ರೀರಾಮನಿಂದ ಪರಾಜಿತನಾಗಬೇಕಾಯ್ತು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಮತ್ತೆ ಕ್ಷತ್ರಿಯರು 'ತಮ್ಮಿಂದಲೇ ಜಗತ್ತು ನಡೆಯುತ್ತದೆ' ಎಂಬ ಅಹಂಕಾರವನ್ನು ತೋರಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅದಕ್ಕೀಗ ಮದ್ದೆರೆಯುವ ಕಾಲ ಬಂದಿದೆ" ಎಂದು ಮಯೂರನು ಭಾವಾವೇಶದಿಂದ ಮನದಲ್ಲೇ ಗೊಣಗಿದನು.

ಯುದ್ಧ

ಕುಂತಳದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಮಹಾಕ್ರಾಂತಿಯಾಗಲು ತಕ್ಕ ಏರ್ಪಾಡನ್ನು ವಿಧಿಯು ಅಂದಿನ ಇರುಳಲ್ಲೇ ನಡೆಯಿಸಿತು. ತನ್ನ ಪ್ರಿಯ ಗುರುವಾದ ವೀರಶರ್ಮನೊಡನೆ ಮಯೂರನು ಬೆಳಗಾಗುವುದರೊಳಗೆ ಕಾಂಚಿಯಿಂದ ಮಾಯವಾದನು. ಶ್ರೀಪರ್ವತದ ಘೋರಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಶಸ್ತ್ರಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿರುವ ಕಿರಾತ, ವಾನರ, ಕರಡಿ ಮುಂತಾದ ವನವಾಸಿಗಳನ್ನು ವಿವಿಧ ರೀತಿಗಳಿಂದ ಯುದ್ಧಕ್ಕಾಗಿ ಸಂಘಟಿಸಿ ತರಬೇತು ಕೊಟ್ಟು, ಕಿರುಕುಳ ಯುದ್ಧದ ಅದ್ಭುತ ತಂತ್ರವನ್ನು ಮಯೂರನು ಪಲ್ಲವರ ಗಡಿಗಾವಲುಗಾರರ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. "ಕೆಟ್ಟೋಡಿದರ್ ಕೆಲ ಕೆಲರ್ ಗಜರಥಂಗಳಂ ಬಿಟ್ಟೋಡಿದರ್ಕೈದುಗಳನೆಲ್ಲಮಂ" ಎಂಬಂತೆ ಪಲ್ಲವ ಅಂತಪಾಲರ ಸಮುದ್ರದಂಥ ಸೈನ್ಯವು ದಿಕ್ಕೆಟ್ಟು ಓಡಿತು. ಶಿವಸ್ಕಂದ ವರ್ಮನ ಮಂತ್ರಿಗಳು ಈ ಅದ್ಭುತ ಪರಾಕ್ರಮಿ ಮಯೂರನೇ ಎಂಬುದನ್ನು ಗೊತ್ತು ಹಚ್ಚಿದರು. ಆದರೆ ಅವನ ಧಾಳಿಗಳ ಸ್ಥಳ, ಕಾಲ, ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಅರಿಯಲಾಗದ ಪಲ್ಲವ ಸೇನಾಪತಿಗಳು ತಿಂಗಳು ಗಟ್ಟಲೆ ಪ್ರಯಾಸಪಟ್ಟು ತಮ್ಮಿಂದ ಅವನನ್ನು ಹುಡುಕುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗದೆಂದು ವರದಿ ಒಪ್ಪಿಸಿದನು. ಆಗ ಮಂತ್ರಿಗಳು ಚಕ್ರವರ್ತಿಗೆ ಅವನನ್ನು ಕರೆದು ಗೌರವಿಸಿ ಮಹಾದಂಡನಾಯಕನೆಂಬ ಸ್ಥಾನವನ್ನಿತ್ತು ಕುಂತಳದ

ಸಾಮಂತಿಕೆಯನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಡುವುದು ಜಾಣತನವೆಂದು ಸಲಹೆಯಿತ್ತರು. ಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಆದಕ್ಕೊಪ್ಪಿ ಬನವಾಸಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸಾಮಂತರಾದ ಚುಟುಗಳ ಆಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ಕೊನೆಗೊಳಿಸಿ, ಅವರ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮಯೂರಶರ್ಮನನ್ನು ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ, ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿ, ಶ್ರೀಪರ್ವತದಿಂದ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿರುವ ಪಲ್ಲವ ರಾಜ್ಯದ ಆಧಿಕಾರವನ್ನು ಅವನಿಗೆ ವಹಿಸಿಕೊಟ್ಟನು. ಮಲೆನಾಡಿನ ಮಹಾಮಲ್ಲನಾದ ಮಯೂರಶರ್ಮನು ಅಂದಿನಿಂದ ಮಯೂರವರ್ಮನಾದನು ಮತ್ತು ಒಂದೇ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾಗಿ ಸಂಘಟಿಸಿಕೊಂಡು, ತ್ರೈಕೂಟ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ(ರತ್ನಗಿರಿ-ಕುಲಾಬಾ ಪ್ರದೇಶದ) ಆಭೀರರನ್ನೂ ಉತ್ತರದ ಕೆಲ ಪಲ್ಲವ ಮನೆತನದ ದೊರೆಗಳನ್ನೂ ಪಾರಿಯಾತ್ರಿಕ (ಆರಾವಳಿ ವಿಂಧ್ಯಗಳ ನಡುವಿನ ಪ್ರದೇಶದ) ದೊರೆಗಳನ್ನೂ ಮಾಳವದ ಗಡಿಯವರೆಗೆ ಆಧಿಪತ್ಯ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಶಕಸ್ಥಾನದವರನ್ನೂ ಶಿವಮೊಗ್ಗ-ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಭಾಗವಾದ ನಡುವಣ ಪ್ರದೇಶದ ಸೇಂದ್ರಕರನ್ನೂ ಅಂದು ಪುನ್ನಾಟವೆನಿಸಿದ್ದ ಮೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪ್ರದೇಶದ ಆಳರಸರನ್ನೂ, ಅಲಹಾಬಾದಿನ (ರಾಜಸ್ಥಾನ?)ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ಮೌಖರಿಗಳನ್ನೂ ಒಬ್ಬರನ್ನಾದ ಮೇಲೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬರನ್ನೆಂಬಂತೆ ಸೋಲಿಸಿ ಆಖಿಲ ಭಾರತವೀರನೆನಿಸಿದನು. ಬೃಹದ್ಬಾಣರೇ ಮೊದಲಾದ ಚಿಕ್ಕ ಅರಸರು ಈತನಿಗೆ ಕಪ್ಪ

ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನಿತ್ತರು. ಶಿವಸ್ಕಂದವರ್ಮನು ನೋಡು ವಂತೆಯೇ ಮಯೂರವರ್ಮನು ಅಶ್ವಮೇದಯಾಗ ವನ್ನು ಮಾಡಿ ತನ್ನ ಚಕ್ರವರ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಘೋಷಿಸಿದನು. ಈತನ ಕನ್ನಡ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಮ ರಾರ್ಣವ (ಪಶ್ಚಿಮ ಸಮುದ್ರ), ಮಾಳವ, ಶ್ರೀ ಪರ್ವತ, ಹೆಗ್ಗಡದೇವನಕೋಟೆಯ ಪ್ರದೇಶ, ಮಲಬಾರುಗಳು ಗಡಿಗಳಾದವು. ಇವನ ಆಳ್ವಿಕೆ ಕ್ರಿ. ಶ. ೨೮೦ರಿಂದ ೩೩೦ರ ವರೆಗೆ.

ಸ್ವಾಭಿಮಾನ ಮತ್ತು ಇತರ ಸುಗುಣಗಳು

ಮಯೂರಶರ್ಮನ ಕನ್ನಡಿಗತನದ ಸ್ವಾಭಿಮಾನವು ಅವಿವಾದಾಸ್ಪದವಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಮೊಟ್ಟಮೊದಲನೆಯ ಕನ್ನಡ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದು ಎಷ್ಟು ಅನುಕರ ಣೀಯವೋ ಅದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅವನು ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಕನಸು ಕಂಡ ರಾಮರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕನ್ನಡ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಸರ್ವ ಲಕ್ಷಣ ಸಂಪನ್ನವಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದು ಅಷ್ಟೇ ಅನುಕರ ಣೀಯವಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀರಾಮನು ಮಂಗ, ಕರಡಿಗಳನ್ನು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿದ್ದು ಪೌರಾಣಿಕವಾದರೆ, ಮಯೂರಶರ್ಮನು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ್ದು ಐತಿಹಾಸಿಕ ವಾಯಿತು. ಹಾಗೇ ರಾಜ ಪ್ರಭುತ್ವದ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಸರಕಾರೀ ಆಡಳಿತದ ಶಿಸ್ತು, ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟುತನ

ಗಳನ್ನು ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಎಲ್ಲ ಅರಸರಿಗೂ ಮಾದರಿ ಗಳಾಗುವಂತೆ ರೂಪಿಸಿದ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಮಯೂರಶರ್ಮ ನಿಗೆ ಸಂದಿದೆ.

ತ್ಯಾಗ, ಶೀಲ, ಕೃತಕೃತ್ಯತೆ, ಕುಲೀನತೆ ಅಥವಾ ಸುಸಂಸ್ಕೃತತೆ, ವರ್ಚಸ್ಸು, ಸೌಂದರ್ಯ, ಯೌವನ, ಉತ್ಸಾಹ, ದಕ್ಷತೆ, ಜನಪ್ರೀತಿ, ತೇಜಸ್ಸು, ಪಾಂಡಿತ್ಯ, ವಿನಯವಂತಿಕೆಗಳು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಳೆದು ನೆಲೆಗೊಂಡಿದ್ದ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಮಯೂರಶರ್ಮನದು. ಆದುದರಿಂದ ಅವನು ಅಂಥ ಗುಣಗಳನ್ನುಳ್ಳವರನ್ನೇ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಚಾಣಕ್ಯ ನೀತಿಯಿಂದ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ, ಗುರುತಿಸಿ ಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಿಕೊಂಡನು. ಪ್ರಧಾನಿ (ಅಮಾತ್ಯ) ಮತ್ತು ಇತರ ಮಂತ್ರಿಗಳೂ ಸೇರಿ ಒಟ್ಟು ಎಂಟು ಜನರು ಮನು ಸ್ಮೃತಿಯ ಪರಂಪರೆಯಂತೆ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಸಲಹೆಗಾರ ರಾದರು. ಅವರ ಸಲಹೆಗಳಂತೆ ಕಾರ್ಯನಡೆಸುವ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ದಲ್ಲಿ ೧೮ ಜನ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು. ಚಕ್ರಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ಪೂರ್ವ, ಪಶ್ಚಿಮ, ದಕ್ಷಿಣ, ಉತ್ತರ ರಾಜ್ಯಗಳೆಂದು ನಾಲ್ಕು ವಿಭಾಗಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಅವುಗಳನ್ನಾಳಲು ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞ ರಾದ ಸ್ವಕುಟುಂಬದವರನ್ನು ರಾಜಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಯೂರಶರ್ಮನು ನಿಯಮಿಸಿದನು. ಅವರು ತಮ್ಮ ವಿದ್ಯೆ, ವಿವೇಕ, ಚಾರಿತ್ರ್ಯ ಸಂಪನ್ನತೆಗಳಿಂದ ಸರ್ವಪ್ರಜೆ ಗಳೂ, ಸರಕಾರಿ ನೌಕರರೂ ರಾಜಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಚಾಚೂ ತಪ್ಪದೆ ಪಾಲಿಸುವಂತೆ ದಕ್ಷತೆಯಿಂದ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಸರ್ವ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೂ ಪ್ರಿಯರಾದರು.

ಆಸ್ಥಾನ

ಮಯೂರಶರ್ಮನ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮಾಂಡಲಿಕರು, ಮಂತ್ರಿಗಳು, ಜನನಾಯಕರು, ಇವರ ಜೊತೆಗೆ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಗಳು, ಪುರೋಹಿತರು, ಪಂಡಿತರು, ಕವಿಗಳು ಹಾಗೂ ಇತರ ಮಹಾಪ್ರತಿಭರಾದ ಕಲೆಗಾರರು ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾರ್ವಭೌಮರ ದರ್ಬಾರಿನ ಮಾದರಿ ಮಯೂರಶರ್ಮನ ಆಸ್ಥಾನದ ರಾಜಸಭಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿತ್ತು. ರಾಜಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಜ-ಮಹಾರಾಣಿಯರು ಕುಟ್ಟಿಮದ (ವೇದಿಕೆಯ) ಮೇಲೆ ಸಿಂಹಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಹಾರಾಜರು ಒಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರಖಡ್ಗವನ್ನೂ ಇನ್ನೊಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕಮಲವನ್ನೂ ಹಿಡಿದಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಳುಗಳು ಛತ್ರ-ಚಾಮರಗಳನ್ನು ಎಡ ಬಲಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ನಿಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದರು. ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಸಿಂಹಾಸನದ ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ರಾಜಗುರುಗಳು ಎತ್ತರದ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಯೂರಶರ್ಮನ ರಾಜಗುರು ವೀರಶರ್ಮ. ರಾಜಗುರುವಿನ ಎಡಬಲಗಳಲ್ಲಿ ಅವನ ಪ್ರಧಾನ ಶಿಷ್ಯರು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಹಿಂದೆ ರಾಜಮನೆತನದ ಹಿರಿಯರೂ, ಮಂತ್ರಿಗಳೂ, ಮಾಂಡಲಿಕರೂ, ಆಸ್ಥಾನ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ, ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಗಳೂ ಮಂಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಸಭಾಸದರೊಡನೆ ಸಾರ್ವಭೌಮನೂ ಸಾಮಂತ ಮಹಾರಾಜರೂ, ಸ್ವದೇಶ - ವಿದೇಶ ನೀತಿಗಳ ಬಗೆಗೆ

ಚರ್ಚಿಸಿ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಬಂದು ಕಾರ್ಯಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಮಯೂರಶರ್ಮನ ರಾಜಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೆಂದರೆ ಅಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ತತ್ವಜ್ಞಾನದ ಚರ್ಚೆ. ಜೀವನದ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವ ಅದರ ಅಂಕೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇತರ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ತೀರ್ಮಾನಗಳೂ ಕಾರ್ಯಾರಂಭಗಳೂ ನಡೆಯುವುದು ಮಹಾಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಲಕ್ಷಣ. ಅದರ ಶ್ರೀಕಾರವನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಮೊದಲ ಕದಂಬ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯದು.

ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಕೈಕೆಳಗಿನ ರಾಜಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಿಗೂ ಮಹಾರಾಜರಿಗೂ ಐದೈದು ಜನರ ಮಂತ್ರಿ ಸಂಪುಟವಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಮನೆವೆರ್ಗಡೆ, ತಂತ್ರಪಾಲ, ಪ್ರಧಾನ ಕ್ರಮುಕಪಾಲ, ಸಭಾಕಾರ್ಯ ಸಚಿವ ಎಂಬ ಆ ಐವರು ದೈನಂದಿನ ಆಡಳಿತದ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ರಹಸ್ಯಾಧಿಕೃತನೆಂಬ ಖಾಸಗಿ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯು ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ವೈಯಕ್ತಿಕ ನೆರವಿಗನಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದನು. ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ನಿಯಮಗಳಂತೆ ರಾಜಾಜ್ಞೆ ಹೊರಡಿಸುವ, ನ್ಯಾಯದಾನ ಮಾಡುವ ಮತ್ತು ಕರ-ಕಂದಾಯಾದಿಗಳನ್ನು ವಸೂಲು ಮಾಡಿ ಜನಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸುವ ಹಕ್ಕು ಮಾತ್ರ ಭಾರತೀಯ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಿತ್ತು. ಅವನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಅವನ ಜಮೀನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಹೊಸ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾರ ಮತ್ತು

ಜನಾಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಮಂತ್ರಿ, ಪುರೋಹಿತ, ರಾಜಗುರುಗಳ ಮೂಲಕ ತಿಳಿದು ಅವರ ಸಲಹೆಯಂತೆಯೇ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಪ್ರಜಾಸಂಘಟನ ಪದ್ಧತಿ ಅವನು ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿಯಾಗದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಹಳ ಕಾಲ ಸಮರ್ಥವಾಗಿತ್ತು. ಗಾಂಧಿಯವರು ನೆನೆದುಕೊಂಡ ಗ್ರಾಮ ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಪದ್ಧತಿಯು ಮಯೂರಶರ್ಮನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು.

ನೀತಿನಿಷ್ಠೆ

ಮಯೂರಶರ್ಮನು ಸರ್ವಮತ ಸಹಿಷ್ಣುವಾಗಿದ್ದನಲ್ಲದೆ, ಆಯಾ ಮತೀಯರ ಸತ್ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಕೆರೆ, ಕಾಲುವೆ, ರಸ್ತೆ, ಸಾಲುಮರ, ಧರ್ಮಛತ್ರ ಮುಂತಾದ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಉಪಯೋಗದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಸರಕಾರ ಸದಾ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು ಅಂದಿನ ರಾಜಧರ್ಮವಾಗಿತ್ತು. ದೇವಾಲಯ, ಮಠ, ಬ್ರಹ್ಮಪುರಿ, ಅಗ್ರಹಾರ ಮುಂತಾದ ವಿದ್ಯಾಪೀಠಗಳಿಗೆ ಸರಕಾರವೂ, ಸಾವಕಾರರೂ ಯಥೇಷ್ಟವಾಗಿ ಭೂದಾನ, ಧನದಾನಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದ ಸುವರ್ಣಯುಗವದು. ಪುರಗಳೂ, ಜನಪದಗಳ ಅಂದಿನ ನಗರ-ಗ್ರಾಮಪ್ರದೇಶಗಳೂ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಘಟಕ-ಉಪಘಟಕಕ್ಕೂ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಉಚ್ಚ ಕಾರ್ಯಾಂಗಾಧಿ

ಕಾರಿ ಇರುತ್ತಿದ್ದನು. ಗ್ರಾಮಸ್ಥರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇ ಅಂದು ಜನಾಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿತ್ತು.

ವೈಯಕ್ತಿಕ ಹಾಗೂ ಕುಟುಂಬದ ಜೀವನದ ನಿಯಮಗಳು ಚಕ್ರವರ್ತಿಗೂ ಪ್ರಜೆಗೂ ಒಂದೇ ಬಗೆಯಾಗಿದ್ದವು. ಅಪೂಜ್ಯರ ಪೂಜೆ, ಪೂಜ್ಯರ ತಿರಸ್ಕಾರ ನಡೆಯದಂತೆ ಎಲ್ಲ ಎಚ್ಚರಿಕೆಗಳನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ದೆಸೆಯಿಂದ ಮಹಾವೀರನಾದ ಮಯೂರಶರ್ಮನು ಮಹಾ ಪ್ರಶಾಸಕನೂ ಆಗಿ ಜನರ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಗಳಿಸಿದನು. ಸ್ವರಾಜ್ಯವು ಸುರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಸಾಧನ ಎಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಕೊಟ್ಟ ಮೊದಲ ಕನ್ನಡಿಗನವನು. ತಾಳಗುಂದದ ಪ್ರಣವೇಶ್ವರ ಅವನ ಮನೆ ದೇವರಾದರೆ, ಬನವಾಸಿಯ ಮಧುಕೇಶ್ವರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ದೇವರು. ದೇವಾಲಯಗಳು ಅಂದು ಸಮಾಜ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಅವುಗಳ ಮೂಲಕ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೂ ಸಾಮಂತರೂ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಸುಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಸ್ವರಾಜ್ಯ-ಪರರಾಜ್ಯದವರೆಂಬ ಭೇದವನ್ನು ಮಾಡದೆ ಚಾರಿತ್ರವಂತ ವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ವಿದ್ಯಾದಾನ ಮಾಡಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವ ರಾಜಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಮಯೂರಶರ್ಮನೇ ಮೂಲ ಪುರುಷನಾದನು.

ವಂಶಜರ ಕೀರ್ತಿ

ಮಯೂರ ಶರ್ಮನ ಮಗ ಕಂಗ (ಸ್ಕಂದ) ವರ್ಮ (೩೩೦-೩೬೦); ಮೊಮ್ಮಗ ಭಗೀರಥವರ್ಮ (೩೬೦-೪೦೦) ಮತ್ತು ಮರಿಮೊಮ್ಮಗ ರಘುವರ್ಮ (೪೦೦-೪೨೫) ರಘುವರ್ಮನ ತಮ್ಮ ಕಾಕುತ್‍ಸ್ಥವರ್ಮ (೪೨೫-೪೫೦). ಕದಂಬ ವೈಭವವನ್ನು ಪುನರುಜ್ಜ್ವಲಿಸಿದವರು ರಘು-ಕಾಕುತ್‍ಸ್ಥರು. ಅವರು ಮಯೂರಶರ್ಮನ ನಿಜವಾದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ವಿದ್ಯೆ, ಪರಾಕ್ರಮ, ಔದಾರ್ಯ, ಸೌಂದರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಮಯೂರ ಶರ್ಮನನ್ನು ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಪದೇ ಪದೇ ನೆನಪು ಮಾಡಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ಎರಡನೆಯ ಚಂದ್ರಗುಪ್ತ ಸಾಹಸಾಂಕ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು (೩೭೫-೪೧೪) ಕಾಳಿದಾಸನೆಂಬ ತನ್ನ ಆಸ್ಥಾನಕವಿಯನ್ನು ರಘುವರ್ಮನ ಆಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಕನ್ಯಾರ್ಥಿಯನ್ನಾಗಿ ಕಳಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನು. ಅವನ ಮೊಮ್ಮಗ ಕುಮಾರಗುಪ್ತನ ಹೆಂಡತಿ ಕಾಕುತ್‍ಸ್ಥವರ್ಮನ ಕಿರಿಯ ಮಗಳು. ವಾಕಾಟಕ ನರೇಂದ್ರಸೇನನ ಹೆಂಡತಿ ಅವನ ಹಿರಿಯ ಮಗಳು. ಉಡುಪಿಯ ಸನಿಹದ ಉದಯಾವರ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಂತನಾಗಿದ್ದ ಪಶುಪತಿ ಆಳುಪನು ಅವನ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಮಗಳ ಗಂಡ.

ಕಾಕುತ್‍ಸ್ಥವರ್ಮನ ಮಗ ಶಾಂತಿವರ್ಮ. ಅವನು

ಅಖಿಲ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾರ್ವಭೌಮನೆಂದು ಹೆಸರಾದನು. ಆವನೂ ಕದಂಬಗನ್ನಡದ ಸೂರ್ಯಪ್ರಭೆಯನ್ನು ಕ್ರಿ.ಶ. ೪೫೦ ರಿಂದ ೪೭೫ ರ ವರೆಗೆ ಬೆಳಗಿದನು. ಅವನ ಮಗ ಮೃಗೇಶವರ್ಮ (೪೭೫-೪೯೦), ಮೊಮ್ಮಗ ರವಿವರ್ಮ (೪೯೨-೫೩೭).

ಶಾಂತಿವರ್ಮನ ನೆಚ್ಚಿನ ಸೇನಾಪತಿ ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿ; ಅವನ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಕಳ್ಳತನವು ಶಬ್ದಕೋಶದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಉಳಿಯುವಂತಾದದ್ದು ಅವನ ಸುರಾಜ್ಯಭಾರದ ಹೆಗ್ಗುರುತು!

ಮೃಗೇಶವರ್ಮನು ಕಾಂಚಿಯಲ್ಲಾಳುತ್ತಿದ್ದ ಮೂರನೆಯ ಸ್ಕಂದವರ್ಮ ಪಲ್ಲವನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿದ್ದು ಕದಂಬ ಕುಲದ ಎರಡನೆಯ ಬಾರಿಯ ಪಲ್ಲವ ವಿಜಯ. ಆವನೂ ತನ್ನ ಆಡಳಿತಗಾರಿಕೆಗೆ ಹೆಸರಾದವನು.

ರಘು-ಕಾಕುತ್‌ಸ್ಥರ ಕಾಲದ ಸರ್ವವೈಭವದ ಪುನರುದಯವಾದದ್ದು ಮಹಾವೀರ ರವಿವರ್ಮನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ. ಈತನು ಪಲ್ಲವರನ್ನು ಗೆದ್ದದ್ದು ಕದಂಬ ಕುಲದ ಮೂರನೆಯ ಬಾರಿಯ ಪಲ್ಲವ ವಿಜಯ; ಅವಿನೀತ ಗಂಗದೊರೆಯನ್ನೀತ ಸೋಲಿಸಿದನು; ಜನಪ್ರಿಯತೆಯಲ್ಲಿ ಮಯೂರಶರ್ಮನಿಗೆ ಸರಿದೊರೆ ಎನ್ನಿಸಿದವನು ರವಿವರ್ಮನೊಬ್ಬನೇ! ಈತನ ಚಕ್ರಾಧಿಪತ್ಯವು ನರ್ಮದಾ ನದಿಯುವರೆಗೆ ಹಬ್ಬಿತ್ತು. ಮಯೂರಶರ್ಮನ ಚಕ್ರಾಧಿಪತ್ಯವು ಧರ್ಮವಿಜಯ ರೂಪವಾಗಿದ್ದಿತು. ಅವನು ಗೆದ್ದ

ದೂರದ ರಾಜ್ಯಗಳ ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯ ರಾಜರೇ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ರವಿವರ್ಮನ ಚಕ್ರಾಧಿಪತ್ಯವು ಅರ್ಥ ವಿಜಯರೂಪದ್ದು. ಆದುದರಿಂದ ನರ್ಮದೆಯ ವರೆಗೆ ನೇರವಾಗಿ ಅವನು ಆಡಳಿತ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು.

"ನರ್ಮದಾಂತಂ ಮಹೀಂ ಪ್ರೀತ್ಯಾ
ಯುಷ್ಮಾಶ್ರಿತ್ಯಾಭಿನಂದತಿ ।
ಕೌಸ್ತುಭಾ ಭಾರುಣಾಚ್ಛಾಯಾ
ವಕ್ಷೋ ಲಕ್ಷ್ಮೀಹರೇರಿವ ॥
ರೇವಾವಧಿ ಜಯಂತೀಯಂ
ಸುರೇಂದ್ರನಗರೀ ಶ್ರಿಯಾ ।
ವೈಜಯಂತೀ ಚಲಚ್ಚಿತ್ರ
ವೈಜಯಂತೀ ವಿರಾಜತೇ ॥"

ಎಂಬ ಕೊರಮಂಗಲ ದತ್ತಿಶಾಸನವು ರವಿವರ್ಮನ ಕರ್ನಾಟಕವು ಕಾವೇರಿಯಿಂದ ನರ್ಮದೆಯ ವರೆಗೆ ಹಬ್ಬಿದ್ದನ್ನು ಪ್ರಮಾಣಿಸುತ್ತದೆ!

ವಂಶಜರ ಪರಾಕ್ರಮ

ಬನವಾಸಿಗೆ ಕೌಮುದಿ, ಬೈಂದಿವಿ, ಜಯಂತಿ, ವೈಜಯಂತಿ, ವನವಾಸಿ ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧ. ಕುಂತಳ (ಕೊಂಕಣ) ಪುರವೆಂದೂ ಆಮೇಲೆ ಅದಕ್ಕೆ ಹೆಸರು ಬಂತು.

ತಾಳಗುಂದದ ಶಿಲಾಶಾಸನವನ್ನು ಬರೆಯಿಸಿದವನು

ಕಾಕುತ್ಸ್ಥವರ್ಮನ ಮಗನಾದ ಶಾಂತಿವರ್ಮ ಚಕ್ರವರ್ತಿ. ಈತನು ತನ್ನ ದಿಗ್ವಿಜಯದಿಂದ ಕದಂಬ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಬಹುವಾಗಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿದನು. ಈತನ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ೧೮ ಜನ ಸಾಮಂತರಿದ್ದರು. ಇವನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇವನ ತಮ್ಮನಾದ ಒಂದನೆಯ ಕೃಷ್ಣವರ್ಮನು ಬನವಾಸಿ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಕುಂತಳ ಅಥವಾ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಎದುರು ನಿಂತ ಸಾಮಂತರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ, ಆ ಪ್ರದೇಶದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ತ್ರಿಪರ್ವತದಲ್ಲಿ (ಬೇಲೂರು ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಹಳೆಯಬೀಡಿನಲ್ಲಿ) ನಿಂತು ನಡೆಸತೊಡಗಿದನು. ಬನವಾಸಿಯಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿವರ್ಮನ ಮಗನಾದ ಮೃಗೇಶವರ್ಮನು ಶ್ರೀ ವಿಜಯಶಿವನೆಂಬ ಬಿರುದಿನಿಂದ ಪಟ್ಟಾಭಿಷಿಕ್ತನಾದನು. ಕೇಕಯ ರಾಜನ ಮಗಳಾದ ಪ್ರಭಾವತಿಯು ಇವನ ಪಟ್ಟದ ರಾಣಿಯಾದಳು. ಈತನು ಗಂಗರಾಜನಾಗಿದ್ದ ವಿಷ್ಣುಗೋಪನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ತಲಕಾಡಿಗೆ ಓಡಿಸಿದನು. ಪಲ್ಲವರ ೩ನೆಯ ಸ್ಕಂದವರ್ಮನನ್ನೂ ಇವನು ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿಸಿದನು.

ಕೃಷ್ಣವರ್ಮನ ಸಂತತಿಯವರಾದ ವಿಷ್ಣುವರ್ಮ, ಸಿಂಹವರ್ಮ, ೨ನೆಯ ಕೃಷ್ಣವರ್ಮರು ಹಳೆಯಬೀಡಿನಿಂದ ತಮ್ಮ ಭಾಗವನ್ನು (೪೭೫-೫೪೭) ಆಳಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಬನವಾಸಿಯಲ್ಲಿ ರವಿವರ್ಮನ ಮಗನಾದ ಹರಿವರ್ಮನಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದುದರಿಂದ ಅವನ ಆಳಿಕೆ (೫೩೭-೫೪೭) ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ೨ನೆಯ ಕೃಷ್ಣವರ್ಮನು ಬನ

ವಾಸಿಗೆ ಬಂದು ಈ ಭಾಗವನ್ನೂ ಆಳತೊಡಗಿದನು. ಒಟ್ಟಿನ ಮೇಲೆ ಇವನ ಆಳಿಕೆ ೨೫ ವರುಷಗಳ ಕಾಲ. ಆಮೇಲೆ ಅಜವರ್ಮ (೫೬೫-೬೦೬) ಮತ್ತು ಭೋಗಿ ವರ್ಮರು (೬೦೬-೬೧೦) ಆಳಿದರು. ಇವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಪದವಿ ಕೊನೆಗೊಂಡಿತು. ಬಾದಾಮಿಯ ಚಾಲುಕ್ಯರು ಪ್ರಬಲರಾಗಿ ಇವರ ಅಂಕೆಯನ್ನು ಮೀರಿ ಇವರನ್ನು ಅಧೀನತೆಗೆ ಇಳಿಸಿದರು. ಅನಂತರ ಆಳಿದವರು ೨ ನೆಯ ವಿಷ್ಣುವರ್ಮ (೬೧೦-೬೫೧) ಮತ್ತು ಮಧು ವರ್ಮರು (೬೫೧-೬೫೫).

೨ನೆಯ ಕೃಷ್ಣವರ್ಮನು ಬನವಾಸಿಯಲ್ಲಿ ಅಶ್ವ ಮೇಧ ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮಯೂರಶರ್ಮನ ಚಕ್ರೇ ಶ್ವರ ಪದವಿಯನ್ನು ಪುನಃ ಭಾರತೀಯರ ನೆನಪಿಗೆ ತಂದು ಕೊಟ್ಟನು; ಇವನು ಸಾಮಂತರಾಗಿದ್ದ ಸೇಂದ್ರಕರ ದಂಗೆ ಯನ್ನು ಅಡಗಿಸಿದನು; ಕದಂಬ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪುನಃ ದೃಢಪಡಿಸಿದನು; ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪರಂಪರಾನುಗತ ರೀತಿಯಿಂದ ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಇವನ ಮಗನಾದ ಅಜವರ್ಮನಿಗೆ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಸಾಮಂತಿಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತ ವಾದರೂ ಮೊಮ್ಮಗ ಭೋಗಿವರ್ಮನು ಸ್ವತಂತ್ರ ವಾಗಿಯೇ ರಾಜ್ಯಶಾಸನವನ್ನು ನಡೆಯಿಸಿದನು. ಇವರ ಸಂತತಿಯ ಭೋಗಿವರ್ಮ - ವಿಷ್ಣುವರ್ಮರು ಚಾಲುಕ್ಯರಿಂದ ಸೋಲಿಸಲ್ಪಟ್ಟರೂ ವಿಷ್ಣುವರ್ಮನ ಮಗ ಮಧುವರ್ಮನು ಚಾಲುಕ್ಯರು ಪಲ್ಲವರಿಂದ ಸೋಲಿ

ಸಲ್ಪಟ್ಟದ್ದರಿಂದ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಬನವಾಸಿನಾಡನ್ನು ಆಳಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಇವನ ಕಾಲವು ಮಯೂರಶರ್ಮನ ಚಕ್ರವರ್ತಿತ್ವದ ಪರಂಪರೆಗೆ ಕೊನೆಯದಾಗಿ ಇತಿಶ್ರೀ ಹಾಕಿತು.

ಆಡಳಿತದ ಆದರ್ಶ

ಆದರೆ ಕ್ರಿ.ಶ. ೨೮೦ರಿಂದ ೬೫೫ರ ವರೆಗೆ ಅಂದರೆ, ಸುಮಾರು ೩೭೫ವರುಷಗಳ ಕಾಲ, ಮಯೂರಶರ್ಮನು ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸತ್‌ಪರಂಪರೆಯು ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗಿ ನಡೆದು ಬಂದದ್ದು ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ನಾಗರಿಕತೆಗೆ ಭದ್ರವಾದ ಬುನಾದಿಯನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟಿತು. ಅವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕುಂತಳ(ಕರ್ನಾಟಕ)ದಲ್ಲಿ ೮೦ದೊಡ್ಡ ನಗರಗಳಿದ್ದವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ನಗರಕ್ಕೂ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ನಗರಸ್ವಾಮಿ (ಮೇಯರ್) ಇರುತ್ತಿದ್ದನು. ನಗರದಲ್ಲಿ ಕೇರಿ-ಮನೆಗಳಿದ್ದವು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವೃತ್ತಿಯವರ ಕೇರಿಯೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ. ಆಯಾ ವೃತ್ತಿಯವರದೇ ಒಂದೊಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸಂಘ.ನಗರಸಭೆಗೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ನಾಯಕರನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಕಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂದಿದ್ದದ್ದು ಗುಪ್ತಮತದಾನವಲ್ಲ, ಪ್ರಕಟ ಮತದಾನ. ಅದರಿಂದ ಜನರಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಸಂಧತೆಯೂ ನೈತಿಕ ಧೈರ್ಯವೂ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರು ನಗರಕ್ಕಾಗಿ ನಡೆಯುವ ಬಹು

ಮತ ನಿರ್ಣಯದ ಕಾರ್ಯಯೋಜನೆಗೆ ಆವಶ್ಯವಾದ ದೇಣಿಗೆಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಸಂಘಗಳ ಸಾಮೂಹಿಕ ನಿಧಿಯಿಂದ ಒದಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರವರ ಕೇರಿಯ ಸುಧಾರಣೆ ಆಯಾ ಕೇರಿಯವರ ಧನಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಎಲ್ಲ ಕೇರಿಯವರ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ನಗರಸಭೆ ಅವರಿಂದ ವಸೂಲುಮಾಡಿದ ಕರ, ಕಂದಾಯ ಸುಂಕಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ಬಿಟ್ಟಿ ಆಳುಗಳ ಪೂರಯಿಕೆಯಿಂದ ತಕ್ಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ವೃತ್ತಿಸಂಘದ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯೂ ಪ್ರಕಟ ಮತದಾನದಿಂದಲೇ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮಹಾತ್ಮ ಗಾಂಧಿಯವರು ಹೇಳಿದಂತೆ ಅವರಿಗೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಗುಪ್ತಿಯು ಪಾಪ ಎಂಬ ನಂಬಿಗೆಯಿತ್ತು. ರಾಜ್ಯದ ಆಡಳಿತ ನಿಯಮಾವಳಿಯಂತೆಯೇ ನಗರಕ್ಕೂ ಆಡಳಿತ ನಿಯಮಾವಳಿ ಇತ್ತು. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ಪಡೆಯುವ ದೇಣಿಗೆಗಳು ಆಯಾ ಕಾರ್ಯದ ಯೋಜನೆಯ ಅಂದಾಜು (ವ್ಯಯ)ಪತ್ರಿಕೆಯ ಮೊತ್ತಕ್ಕಿಂತ ಎಂದೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂಥ ದೇಣಿಗೆಗಳಿಗೆ ಅನಂತರ ಧರ್ಮದಾಯ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿತು.

ಕೃಷಿ, ಗೋರಕ್ಷೆ, ವಾಣಿಜ್ಯಗಳು ವೈಶ್ಯವೃತ್ತಿ ಎನಿಸಿದ್ದವು. ಈ ಮೂರೂ ರೈತರಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಮಿಾಕೃತವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಇಂದಿನಂತೆ ವರ್ತಕರು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ವರ್ಗದವರಾಗಿ ರೈತರ ಶೋಷಣೆಗೆ ಕಾರಣ

ರಾಗುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಮಯೂರಶರ್ಮನ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ನೌಕಾ ವ್ಯಾಪಾರ (ವಿದೇಶಿಯ ವ್ಯಾಪಾರ) ಆರಂಭವಾಗಿತ್ತೆಂಬುದು ಐತಿಹ್ಯ. ಕಾರವಾರದ ನೌಕಾಠಾಣೆಯ ಚರಿತ್ರೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಆರಂಭವಾಗಿತ್ತೆನ್ನಬಹುದು. ಬೌದ್ಧ ಭಿಕ್ಷುಗಳಂತೆಯೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ಮಹಾವಾಣಿಜ್ಯಕರೂ ಯೂರೋಪಿನ ದಕ್ಷಿಣಭಾಗದ ನಗರಗಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ಪ್ರತೀತಿ. ರೋಂ ನಗರದ ಕೊಸೆಯು ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳ ಕಾಲವದು. ರೋಮನ್ ಮಾದರಿಯ ಆ ಕಾಲದ ಹೂಜಿಗಳು ಬನವಾಸಿಯಲ್ಲಿ ದೊರಕಿವೆ. ಅವು ಕೆಂಪೊತ್ತಿದ (ಬೇಯಿಸಿದ) ಮಣ್ಣಿನಿಂದ ಮಾಡಿದಂಥವುಗಳು, ಅವುಗಳ ಕಲಾಮಯತೆ ಸರಳವಾಗಿದ್ದರೂ ಸುಂದರವಾಗಿತ್ತು.

ವೀಳೆಯದೆಲೆ, ಕಬ್ಬು, ಬತ್ತ, ತೆಂಗು, ಅಡಿಕೆ, ಬಾಳೆ, ಹಲಸು, ಮಾವುಗಳ ಫಲಗಳು ದೇಶೀಯ ಮಾರು ಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ವಿನಿಮಯ-ವಿಕ್ರಯ ಎಂಬ ಎರಡು ರೀತಿಗಳಿಂದಲೂ ಖರ್ಚಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ,ಮೆಣಸಿನ ಕಾಳು ಮತ್ತು ಏಲಕ್ಕಿಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಗಂಧ–ದಂತಗಳಂತೆ ವಿದೇಶೀಯ ವ್ಯಾಪಾರದ ವಸ್ತುಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಭಾರತೀಯ ನೌಕಾ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಈ ವ್ಯಾಪಾರವು ಕಾರಣವಾಯಿತು.

ಹಸ್ತಿ, ಅಶ್ವ, ರಥ, ಪದಾತಿಗಳೆಂಬ ಚತುರಂಗಬಲ ಯುದ್ಧವು ರೂಢಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಯುದ್ಧದ ಧಾರ್ಮಿಕತೆಯನ್ನೆಂದು ಎಲ್ಲ ಭಾರತೀಯ ಅರಸರೂ ಪಾಲಿಸುತ್ತಿ

ದ್ದರು. ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಾಗದ ಕುದುರೆಯನ್ನು ವಿಜಯ ದಶಮಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟಾಗ ಅದನ್ನು ಕಟ್ಟಿಹಾಕಿದ ಅರಸನು ಅದರ ಒಡೆಯನೊಡನೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಕಟ್ಟಿಹಾಕದವನು ಅದರ ಹಿಂದೆ ಬಂದ ರಾಜಪ್ರತಿನಿಧಿಗೆ ಕಪ್ಪ - ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಧರ್ಮ ವಿಜಯ, ಅರ್ಥವಿಜಯ, ಕಾಮವಿಜಯಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಬಗೆಯ ವಿಜಯ ಯಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲೆರಡೇ ಹೆಚ್ಚು ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದ್ದವು. ಮಯೂರಶರ್ಮ ಕೇವಲ ಧರ್ಮವಿಜಯಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಅದರ ತತ್ತ್ವದಂತೆ ಇತರ ಅರಸನು ಧರ್ಮಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸೋತರೆ ಒಮ್ಮೆ ಕಪ್ಪ ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ಆಗಿಹೋಯಿತು. ಅನಂತರ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕವಾಗಿ ಅವನು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ತನ್ನ ಹಿರಿಯರ ಪರಂಪರೆಯಂತೆ ನಡೆಸಿ ಕೊಂಡು ಹೋಗಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಅವನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮಡಿದರೆ ಅವನ ವಾರಸುದಾರನು ಪಟ್ಟವನ್ನು ಏರಬಹು ದಾಗಿತ್ತು. ಗೆದ್ದ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೇ ಅವನ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಈ ವಿಧದ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿತ್ತು. ಧರ್ಮವಿಜಯಿಯಾದ ಸಮ್ರಾಜನು ತನಗೆ ಕಾಣಿಕೆ ಯಾಗಿ ಬಂದ ಐಶ್ವರ್ಯವೆಲ್ಲವನ್ನೂ "ಸರ್ವಜಿತ್" ಯಾಗ ಮಾಡಿ ವಿದ್ಯಾಪ್ರಸಾರಕರಾದ ವಿಪ್ರರಿಗೆ ದಾನಮಾಡು ತ್ತಿದ್ದನೆಂಬ ಅಂಶವು ಕಾಳಿದಾಸನ ರಘುವಂಶದಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ.

ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಬುನಾದಿ

ಡಾ|| ರಾಧಾಕೃಷ್ಣರೀಗ ಮಾನವರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ದೃಷ್ಟಿ ಕಡಿಮೆಯಾದುದು ಜಾಗತಿಕ ಅಶಾಂತಿಗೆ ಕಾರಣವೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದು ಮಯೂರಶರ್ಮನು ತನ್ನ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ತತ್ತ್ವಚರ್ಚೆಗಳನ್ನು ನಡೆಯಿಸುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ನೆನಪಿಗೆ ತಂದುಕೊಡುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಪರಂಪರೆ ಬಹಳ ಶತಮಾನಗಳವರೆಗೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿತ್ತೆಂಬುದಕ್ಕೆ ರಾಮಾನುಜ. ಬಸವೇಶ್ವರ, ಮಧ್ವರ ಜನಪ್ರಿಯತೆಯೂ, ಹಾಗೇ ಶಿರಾಳಕೊಪ್ಪದ ಬಳ್ಳಿಗಾವಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮತ್ತು ಬಸವೇಶ್ವರನ ಗುರುಗಳಾದ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುವು ಬನವಾಸಿಯ ಮಧುಕೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಮೆರೆಯಿಸಿದ ಕಥೆಯೂ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿವೆ.

"ಮಮಕಾರ ರಾಜನ ಮಗಳಾದ ಮಾಯೆ ಮಧುಕೇಶ್ವರ ಗುಡಿಯ ಸುಂದರವಾದ ನೃತ್ಯಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಶಿವ್ರೋಹವೆಂಬ ಪರಮಾನುಭಾವವನ್ನು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಧಿಸಿದ ಸಾಧಕ, ಅಲ್ಲಮ ಪ್ರಭುವಿನೆದುರು ಕುಣಿದು, ಅವನಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಭೋಗದ ಲಾಲಸೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಲು ವಿಧವಿಧವಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಳು. ಆ ಮಾಯಾದೇವಿಯು ಕದಂಬ ದೊರೆಯೊಬ್ಬನ ಮಗಳೆಂದು" ಪುರಾಣದ

ಹೇಳಿಕೆ. ಅಲ್ಲಮನ ಕಾಲ ೧೧೬೦. ಆಗ ಹಾನುಗಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಬನವಾಸಿ ಮಂಡಲೇಶ್ವರ ಕೀರ್ತಿದೇವ ಕದಂಬರಾಯನು ಕಳಚುರ್ಯರ ಅಧೀನನಾಗಿ ಆಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ಮಾಯೆ ಎಂಬ ಮಗಳಿದ್ದಳೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಆಧಾರವಿಲ್ಲ; ಮಮಕಾರ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಕದಂಬರಾಜನೂ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಪುರಾಣೋಕ್ತ ಐತಿಹ್ಯದ ಸಾರವಿಷ್ಟೆ: "ಚಾಗದ ಭೋಗದಕ್ಕರದ ಗೇಯದ ಗೊಟ್ಟಿಯ ಲಂಪಿನಿಂಪುಗಳ್ಗಾರ ಮಾದ" ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಬನವಾಸಿಯ ಮಹಿಮೆವೆತ್ತ ಮಧುಕೇಶ್ವರ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ತಾಳಗುಂದದ ಸನಿಹದ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಅಲ್ಲಮ ಹೋಗಿ ಧ್ಯಾನಸ್ಥನಾಗಿ ನೃತ್ಯಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಾಗ, ಯಾವಳೋ ದುಷ್ಟಳಾದ ದೇವದಾಸಿಯು ಅವನ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಭಂಗಿಸಿ, ಪರೀಕ್ಷಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಳು; ಅಥವಾ ಅಲ್ಲಮನ ಮೇಲೆ ಸಂಶಯ – ಅಸೂಯೆಗಳನ್ನುಳ್ಳವರು ಅವಳನ್ನು ಹಾಗೆ ಮಾಡಲು ಪ್ರೇರಿಸಿದರು. ಆಗ ಅಲ್ಲಮನ ಅಚಲತೆ, ಮತ್ತು ಅಂಥ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯತ್ವದ ಶಕ್ತಿ ಅವನಿಗೆ ಬರಲು ಕಾರಣನಾದ ಮಧುಕೇಶ್ವರನ ಮಹಿಮೆ ಪ್ರಕಟವಾದವು. ಮಾಯಾದೇವಿಯು ಆಗ ಸೋತು ಅಲ್ಲಿಂದ ಮಾಯವಾದಳು. ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ಅದ್ವಿತೀಯ ಅದ್ವೈತ ವೇದಾಂತ ಕೇಸರಿಯಾದ ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುವು ಬಸವಣ್ಣ, ಸಿದ್ಧರಾಮ ಮುಂತಾದ ಶರಣರ ಗುರುವಾದದ್ದು ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ. ಪ್ರಭುವಿನ ನೆನಪು

ಬನವಾಸಿಯಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಉಳಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಿರುವುದು ಆ ನೃತ್ಯಮಂಟಪ. ಮಾಯಾದೇವಿಯ ದೇವಸ್ಥಾನವು ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯಾಚೆಗಿನ ಸಾಗರಖಂಡದಲ್ಲಿದೆ. ಆ ಮೂರ್ತಿಗೆ ಈಗಲೂ ನಿತ್ಯಪೂಜೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಅದು ತನ್ನ ಉಗ್ರಸೌಂದರ್ಯದಿಂದ ಬಹಳ ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿದೆ. ಪುರಾಣದ ಪ್ರಕಾರ ಮಾಯಾದೇವಿಯು ಪಾರ್ವತಿಯ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧ ಸ್ವಭಾವವನ್ನುಳ್ಳ ಶಿವಶಕ್ತಿ. ಅವಳು ಶಿವ (= ಪರಬ್ರಹ್ಮ) ಭಕ್ತನಾದ ಅಲ್ಲಮನ ಸತ್ವಪರೀಕ್ಷೆಗಾಗಿ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕದಂಬಕುಲದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದಳು. ಸತ್ವಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಮ ಗೆದ್ದುದರಿಂದ ಪರಮೇಶ್ವರ ಪಾರ್ವತಿಯರಿಗೆ ಪರಮಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಮಾಯಾದೇವಿಯ ಅವತಾರದ ಕಾರ್ಯ ಮುಗಿದುದರಿಂದ ಅವಳು ಶಿವಲೋಕಕ್ಕೆ ಮರಳಿದಳು. ಸೋಮದೇವನೆಂಬ ಕದಂಬ ಪಾಳೆಯಗಾರನು ೧೧೩೮–೧೧೭೭ರ ನಡುವೆ ಸಾಗರ ಖಂಡ ಎಪ್ಪತ್ತನ್ನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನಿಗಾದರೂ ಮಾಯಾದೇವಿ ಎಂಬ ಮಗಳಿದ್ದುದಕ್ಕೆ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಆಧಾರವಿಲ್ಲ.

ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ತಪಸ್ವಿಗಳನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಬನವಾಸಿಯ ಮಧುಕೇಶ್ವರ ದೇವರಿಗೆ ಆ ಹೆಸರು ಬರಲು ಪೌರಾಣಿಕ ಕಥೆಯೊಂದಿದೆ. ಮಧು-ಕೈಟಭರೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸ ಸಹೋದರರು ಲೋಕಕಂಟಕರಾಗಿ, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪೀಡೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಲು ದೇವತೆ

ಗಳು ವೈಕುಂಠಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಬೇಡಿ ಕೊಂಡರು. ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಅವರೊಡನೆ ಅಹೋರಾತ್ರ ಹೋರಾಡಿದರೂ ಅವರು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಸೋಲಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಅವನು ಅವರ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಹೊಗಳಿ, "ನೀವು ಕೇಳಿದ ವರವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ" ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಅವರು "ನೀನು ಕೇಳಿದ ವರವನ್ನು ನಾವು ಕೊಡುತ್ತೇವೆ; ನಿನ್ನ ವರ ನಮಗೆ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ" ಎಂದರು. ಕೂಡಲೇ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ನಕ್ಕು, "ಲೋಕ ಕಲ್ಯಾಣ ಕ್ಕಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಾಣ ನನಗೆ ಬೇಕಾಗಿದೆ" ಎಂದ. ಆಗ ಇಬ್ಬರು ರಾಕ್ಷಸರೂ ಪೆಚ್ಚಾದರು! ಕೊಟ್ಟ ವಚನವನ್ನು ಮುರಿದರೆ ತಮ್ಮ ಪರಾಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಕಲಂಕ ಬರುವುದು ಎಂದು ಹೆದರಿ, ಅಣ್ಣನಾದ ಮಧುವು "ಮಹಾವಿಷ್ಣುವೇ, ನಮ್ಮ ವಚನದಂತೆ ನಾವಿಬ್ಬರೂ ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವೆವು. ಶಂಕರನ ಭಕ್ತರಾದ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಹೆಸರು ಅಜರಾಮರವಾಗುವಂತೆ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಹೆಸರುಗಳಿಂದಲೂ ಒಂದೊಂದು ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ಮಹಾದೇವ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸುವಂತೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸು" ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು. ಮಹಾವಿಷ್ಣು ಅದಕ್ಕೊಪ್ಪಿದನು; ಅವರು ಪ್ರಾಣಬಿಟ್ಟರು!

ಬನವಾಸಿಯು ಮಧುಕೈಟಭರು ಪ್ರಾಣಾರ್ಪಣ ಮಾಡಿದ ಸ್ಥಳ. ಮಧುವಿನ ಬಯಕೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಮಹಾ ವಿಷ್ಣುವು ಮಧುವರ್ಣದ ಮಹಾಲಿಂಗವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ,

ಶಂಕರನನ್ನು ಆವಾಹಿಸಿ, ಮಧುಕೇಶ್ವರನೆಂದು ಕರೆದನು. ಸಪರಿವಾರವಾಗಿ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಬನವಾಸಿಗೆ ಬಂದನು. ಮಾಧವನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ವಿಷ್ಣುವೂ ಅಲ್ಲೇ ನೆಲೆಸಿದನು. ಕೈಟಭನ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕೈಟಭೇಶ್ವರ ಲಿಂಗವನ್ನು ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ಕುಬಟೂರಿನಲ್ಲಿ (ಕೆಲವರ ಪ್ರಕಾರ ಆನವಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ)ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು. ಬನವಾಸಿ ಊರಿನಲ್ಲಿರುವ ಮಧುಕೇಶ್ವರ ಲಿಂಗವು ಜೇನುತುಪ್ಪದ ಬಣ್ಣವುಳ್ಳ ಕಲ್ಲಿನಿಂದ ಮಾಡಿದ್ದೆಂಬುದು ಈಗಲೂ ನೋಡಿದರೆ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಬಹುಶಃ ಚುಟುಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿರಬಹುದಾದ ಈ ಲಿಂಗವು ಮಯೂರಶರ್ಮನಿಗೆ ಬನವಾಸಿಯು ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಮೇಲೆ ಅವನ ರಾಜ್ಯದೇವತೆಯಾಗಿ ಅನೇಕಸಲ, ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ, ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರವಾಗುತ್ತ ಬಂದ ಕಟ್ಟಡದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿದೆ!

ಸಮಾಜ ಶಿಕ್ಷಣವು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕತೆಗೆ ಅಗ್ರಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟದ್ದಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡನಾಡು ಅನಾದಿಯಿಂದ ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ನಿದರ್ಶನವನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಜೀವನದ ಪರಮಮೌಲ್ಯದ ಗಡಿಗೆರೆಯೊಳಗೇ ಇತರ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಕ್ರಮಿಕ ಪಟ್ಟಿ ಇರುವುದು ಮಾನಸಿಕ ಆರೋಗ್ಯಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಗತ್ಯವೆಂಬುದನ್ನು ಮಯೂರಶರ್ಮನೂ, ಅವನ ಅನಂತರದ ಕದಂಬರೂ, ವಿಜಯನಗರದ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳೂ, ಮೈಸೂರರಸರೂ ಅರಿತು ಸರ್ವಮತ ಧರ್ಮಗಳ

ಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಗಣಿಸಿ ಯೋಗ್ಯ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತ ಬಂದುದು ಇತಿಹಾಸ ಪ್ರಸಿದ್ಧ.

ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಬನವಾಸಿ

ಬನವಾಸಿಯ ಕೋಟೆಯ ಅವಶೇಷದ ಹೊರಗೆ

ಕ್ರಿ. ಪೂ. ೨ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಶಾಲಿವಾಹನ ನಗರ ವೊಂದು ಉತ್ಖನನಕ್ಕೊಳಗಾಗಿದೆ. ಬನವಾಸಿಯು ಕದಂಬ ಕುಲದ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿದ್ದುದು ಕ್ರಿ.ಶ. ೨೮೦ ರಿಂದ ೧೧೧೭ರ ವರೆಗೆ. ಕದಂಬ ಕುಲದ ಸಾಮಂತರ ಆಳಿಕೆ ಕ್ರಿ.ಶ. ೬೫೫ ರಿಂದ ೧೩೪೭ರ ವರೆಗೆ; ಆದರದು ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗಿ ಅಲ್ಲ. ೬೫೫ ರಿಂದ ೮೫೫ರ ವರೆಗೆ ವಿಚ್ಛೇದವಿದೆ. ಹಾನುಗಲ್ಲು ಕದಂಬರ ಆಳಿಕೆ ೯೬೭ರಿಂದ ೧೩೪೭ರ ವರೆಗಾದರೆ ಗೋವೆಯ ಕದಂಬರ ಆಳಿಕೆ ೯೬೬ ರಿಂದ ೧೩೪೨ರ ವರೆಗೆ. ಕೊಡಗಿನ ಮೊದಲನೆಯ ರಾಜಮನೆತನದ ಆದ್ಯ ಮಹಾರಾಜನು ಚಂದ್ರವರ್ಮ-ಕದಂಬ, ಮಂಗಳೂರು ಅಂದು ಮಂಗಕದಂಬವೆನ್ನಿಸಿತ್ತು. ಕ್ರಿ.ಶ. ೪೭೫ ರಿಂದ ೫೪೭ರ ವರೆಗೆ ತ್ರಿಪರ್ವತ ಅಥವಾ ಹಳೆಯಬೀಡು ಕದಂಬರ ಉಪರಾಜಧಾನಿ ಯಾಗಿತ್ತು. ಕದಂಬರಾಳದಿದ್ದ ಜಾಗವೇ ಕರ್ನಾಟಕದ ಲ್ಲೆಲ್ಲ ಎಂಬಷ್ಟು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಕದಂಬ ಪೀಳಿಗೆಯ ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ಮನೆತನವು ೧೩೪೭ರ ವರೆಗೆ ಮಹಾಮಂಡಲೇಶ್ವರ ಸ್ಥಾನದಿಂದಲಾದರೂ ರಾಜ್ಯಭಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕದಂಬವೆಂದರೆ ಕನ್ನಡ, ಕನ್ನಡವೆಂದರೆ ಕದಂಬ ಎಂಬಷ್ಟು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ನೇತೃತ್ವ ಕದಂಬ ಕುಲಕ್ಕಿದೆ.

ಕಪಿ, ಸಿಂಹ, ವೃಷಭಗಳು ಕದಂಬರ ಲಾಂಛನಗಳು. ಬನವಾಸಿಯ ಮಧುಕೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಗರ್ಭ

ಗುಡಿಯು(ಕಾಲ ಸುಮಾರು ೫ನೆಯ ಶತಮಾನ)ಮೇಲಿನ ಶಿಖರದಲ್ಲಿರುವ ಅತ್ಯದ್ಭುತ ಚಿತ್ರಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಈ ಲಾಂಛನಗಳು ಮೂರ್ತಿಮತ್ತಾಗಿವೆ. ಕದಂಬ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ

ದೈವತ ಮಧುಕೇಶ್ವರ. ಅಂತರಾಳದೆದುರಿನ ಮಹಾ ಮಂಟಪ ೫೨ ಕಂಬಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಅದರ ಕಂಬ ಸುಮಾರು ೧೧-೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನದ್ದು. ಮಧುಕೇಶ್ವರ

ಲಿಂಗವು ಪೀಠ ಸಮೇತ ೬೪ ಅಂಗುಲಗಳಷ್ಟು ಎತ್ತರ.
ವಾಗಿದೆ. ಆದರದು ಜೇನುತುಪ್ಪದ ಬಣ್ಣ. ಗರ್ಭಗುಡಿಯ
ಸುತ್ತಿನ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣಾಪಥದಲ್ಲಿ ಮಯೂರ ವಾಹನನಾದ

ಸ್ಕಂದವಿಗ್ರಹ ವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ಅದು ಬಹುಶಃ ಮಯೂರಶರ್ಮನ ಮೊದಲನೆಯ ರಾಜಮುದ್ರೆಯ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿರಬೇಕು. ಅನಂತರ ಸಿಂಹಮುದ್ರೆಯೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧ. ಕದಂಬರ ಬಂಗಾರದ ನಾಣ್ಯಗಳು ಗದ್ಯಾಣಗಳು.

ವರದಾ ನದಿಯು ಬನವಾಸಿಯನ್ನೊಂದು ಪರ್ಯಾಯ ದ್ವೀಪವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದೆ. ಅದರ ಸುತ್ತುಮುತ್ತಲಿನ ಗಂಧಶಾಲಿ (ಪರಿಮಳ ಸಾಲಿ) ಬತ್ತದ ಗದ್ದೆಗಳು ಮಹಾಕವಿ ಪಂಪ ವರ್ಣಿಸಿದಂತೆಯೇ ಇವೆ. ಸಹ್ಯಾದ್ರಿ, ಮಲಯ ಮುಂತಾದ ಪೂರ್ವಘಟ್ಟಗಳ ತಪ್ಪಲಿನ ಕಾಡುಗಳ ಎದುರಿನ ಬಯಲು ವನಾಸ್ಯ (ವನಮುಖ) ಅಥವಾ ವನವಾಸಿ. ಅಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ನವಿಲು-ಕೋಗಿಲೆಗಳು ಮನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿವೆ ; ತೆಂಕಣಗಾಳಿ ಸುಖಕರವಾಗಿ ಋತುಮಾನಾನುಸಾರ ಬೀಸುತ್ತದೆ.

ಹಂಪೆಯ ಅವಶೇಷಗಳು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಇದ್ದರೆ, ಬನವಾಸಿಯ ಅವಶೇಷಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಭೂಗತವಾಗಿವೆ.

ಧರ್ಮ ಪ್ರಸಾರ

ಮಯೂರಶರ್ಮನು ವೈದಿಕ ಧರ್ಮಪ್ರಸಾರಕ್ಕಾಗಿ ಕೆಲ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕುಟುಂಬಗಳನ್ನು ಉತ್ತರದಿಂದ ಕರೆಯಿಸಿದನೆಂಬುದು ಪರಂಪರಾಗತ ಐತಿಹ್ಯ. ಇವರಿಂದ ಮೊದಲು ಇಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ ಇರಲಿಲ್ಲವೆಂಬ ಮತ್ತು

ಇದ್ದರೂ ಅವರು ಅವೈದಿಕರಾಗಿದ್ದರೆಂಬ ಅಪತರ್ಕಗಳು ಹುಟ್ಟಲಾರವು. ತಾಳಗುಂದದ (ಸ್ಥಾನಕುಂದೂರಿನ) ಶಾಂತಿವರ್ಮ ಶಾಸನದ ಪ್ರಕಾರ ಮಯೂರ ಶರ್ಮನ ಮನೆತನವೇ ದೊಡ್ಡ ಶ್ರೋತ್ರಿಯ ಮನೆತನವಾಗಿತ್ತು. ಅವರ ದಾಯಾದರ ಕುಟುಂಬಗಳೂ ವೈದಿಕರಾಗಿರದೆ ಇದ್ದುದು ಸುಳ್ಳು. ಜೊತೆಗೆ ತಾಳಗುಂದದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಅಗ್ರಹಾರ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಇತ್ತು. ಆದರೆ ಕಂಚಿಯಲ್ಲಿ ಓದಿ ಅಪ್ರತಿಮ ವಿದ್ವಾಂಸರೆನಿಸಿದ್ದ ಆಚಾರ್ಯ ಪ್ರಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಆಂಧ್ರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ಅಹಿಚ್ಛತ್ರ ಅಥವಾ ಅಹಿಕ್ಷೇತ್ರ ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಳಗಳಿಂದ ಬನವಾಸಿಯ ಅಗ್ರಹಾರದಲ್ಲಿ ನಿಯೋಜಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಸಂಭವವಾಗಿದೆ. ಅಂದು "ಸ್ವದೇಶೇ ಪೂಜ್ಯತೇ ರಾಜಾ ವಿದ್ವಾನ್ ಸರ್ವತ್ರ ಪೂಜ್ಯತೇ" ಎಂಬುದು ಅಖಿಲ ಭಾರತೀಯವಾಗಿತ್ತು. ಸಂಸ್ಕೃತವು ಅಂತಃ ಪ್ರಾದೇಶಿಕವೂ, ಸರಕಾರಿ ಭಾಷೆಯೂ, ಉಚ್ಚ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಾಧ್ಯಮವೂ ಆಗಿದ್ದುದು ಸಂಸ್ಕೃತವು ಶಾಸನ ಭಾಷೆಯಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಶೋಕನ ಆಳ್ವಿಕೆ ಇದ್ದಷ್ಟು ಕಾಲ ಪಾಳಿಯು ಶಾಸನ ಭಾಷೆಯಾಗಿತ್ತು. ಶಾಲಿವಾಹನರ ಮತ್ತು ಪಲ್ಲವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ – ಪ್ರಾಕೃತಗಳೆರಡೂ ರಾಜ ಭಾಷೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಕದಂಬ ಕಾಕುತ್ಸ್ಥವರ್ಮನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಜೊತೆಗೆ ಕನ್ನಡವೂ ರಾಜಭಾಷೆಯ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಪಡೆಯಿತು (೪೨೫-೪೫೦).

ಆದುದರಿಂದ ಆದ್ಯಕದಂಬರು ಕನ್ನಡ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನಾಚಾರ್ಯರಾದದ್ದು ಮರೆಯಲಾಗದ ಸಂಗತಿ. ನರ್ಮದೆಯವರೆಗೆ ದೊರೆಗನ್ನಡವು ಸರಕಾರಿ ಹಾಗೂ ಸಾರ್ವಕಾರಿ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಭಾಷೆಯಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಉದಯಿಸಿದ ಮರಾಠಿಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಶಬ್ದಗಳು ಕಂಡು ಬರುವಂತಾದದ್ದು. ಋಗ್ವೇದ, ಯಜುರ್ವೇದ, ಪಾದಖಂಡಿಕ, ಸಾಮವೇದ, ಕಲ್ಪ, ವ್ಯಾಕರಣ, ಶಿಲ್ಪಶಾಸ್ತ್ರ, ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರ, ಪ್ರವರವೆಂಬ ಒಂದು ಅಗ್ನ್ಯುಪಾಸನೆಯ ಕ್ರಮ, ವೇದಾಂತ (ಅದ್ವೈತ)ಗಳನ್ನು ಅಗ್ರಹಾರ, ಬ್ರಹ್ಮಪುರಿ, ಮಠ, ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ವರ್ಣಗಳ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ವೇದ ಪಠನವು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯವೃತ್ತಿಯವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತು.

ಯಮ, ನಿಯಮ, ಆಸನ, ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ, ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರ. ಧ್ಯಾನ. ಧಾರಣ, ಸಮಾಧಿಗಳೆಂಬ ಅಷ್ಟಾಂಗ ಯೋಗದ ಆಚಾರವುಳ್ಳ ಮಹಾಜನರು ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಆಚಾರ್ಯರು, ಪ್ರಾಚಾರ್ಯರು ; ಅವರೇ ಅಗ್ರಹಾರಗಳ ಯಜಮಾನರು. ಅವುಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಸೈನ್ಯ ಕಟ್ಟಿ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅವರು ಶತ್ರುಗಳೊಡನೆ ಹೋರಾಡಿ ಗೆದ್ದದ್ದೂ ಉಂಟು. ಯಾತ್ರಿಕರ, ವರ್ತಕರ, ಜಮೀನುದಾರರ, ರೈತರ ಹಾಗೂ ಇತರ ಕಸಬುದಾರರ ಮೇಲಿನ ಸುಂಕಗಳೂ ಉಂಬಳಿ, ದತ್ತಿ, ದಾನಾದಿಗಳ

ಹೊರತಾದ ಇತರ ವ್ಯಾಪಾರ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳ ಮೇಲಿನ ಕರಗಳೂ ಆದಾಯದ ಆಕರಗಳು. ಅದು ನಿಜವಾದ ಶಿಕ್ಷಣ ಸ್ವರಾಜ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಭೂಪತಿ ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದ ಯತಿರಾಜ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ೧೮,೦೦೦ ಶಿಷ್ಯರಿರುವ ಅಗ್ರಹಾರಕ್ಕೆ ಕಣ್ವರ್ಷಿ ಕುಲಪತಿಯಾಗಿದ್ದುದು ಇಂಥ ಸ್ವತಂತ್ರ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೇಂದ್ರಗಳಿಗೆ ಮಾದರಿಯಾಗಿತ್ತು. ಸರಕಾರಿ ಪತ್ರಗಳ ಕಾಲ ಅದಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ನೈತಿಕ ಮೌಲ್ಯವೇ ಶಿಷ್ಯನ ವಿದ್ಯಾರ್ಹತೆಯ ಪ್ರಥಮ ಅಳೆಗೋಲಾಗಿತ್ತು. ಶಿಷ್ಯತ್ವಕ್ಕೆ ಜಾತಿ ಭೇದ, ರಾಜ್ಯಭೇದ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಗುರುತ್ವಕ್ಕೂ ಹಲವಾರು ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೇ. ಅದರಿಂದಲೇ ವೈದ್ಯ, ಗಣಿತ, ಜ್ಯೋತಿಷ, ಶಿಲ್ಪ, ಕೃಷಿ, ಗೋರಕ್ಷೆ, ವಾಣಿಜ್ಯ, ಧರ್ಮ, ರಾಜ್ಯ, ತತ್ವ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಪಠನ-ಪಾಠನಗಳು ಸಾರ್ವಜನಿಕವಾಗಿದ್ದವು.

ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ-ಉನ್ನತಿ

ಮಯೂರ ಶರ್ಮನು ತನ್ನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಉನ್ನತಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಎಲ್ಲ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನೂ ಸೌಕರ್ಯವನ್ನೂ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಒದಗಿಸಲು ತನ್ನ ಸರಕಾರವನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ಚೈತ್ರೋತ್ಸವ ವಸಂತೋತ್ಸವಗಳು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ (ರಾಷ್ಟ್ರದ) ವಾರ್ಷಿಕೋತ್ಸವಗಳು. ಆಶ್ವಯುಜ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದ ಚತುರ್ದಶಿಯಿಂದ ಕಾರ್ತಿಕ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಪಾಡ್ಯದ ವರೆಗೆ ದೀಪಾ

ವಳಿಯನ್ನು ಆಚರಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಗರಡಿಯ ಮನೆಗಳ ಶಾರೀರಕ ವ್ಯಾಯಾಮವು ಆಯುರ್ವೇದೀಯ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆಯೇ ನೈತಿಕನೆಲೆಗಟ್ಟಿನ ಮೇಲೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕವಾಗಿತ್ತು. ಸಾಮೂಹಿಕ ನೇತೃತ್ವದ ಬಿಗಿ ಇದ್ದುದರಿಂದ ರಾಜ್ಯದತ್ತ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸೌಕರ್ಯಗಳ ದುರುಪಯೋಗ ಅಂದು ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಇದರಿಂದ ರಾಜ್ಯಭಾರವು ಸುವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿತ್ತು.

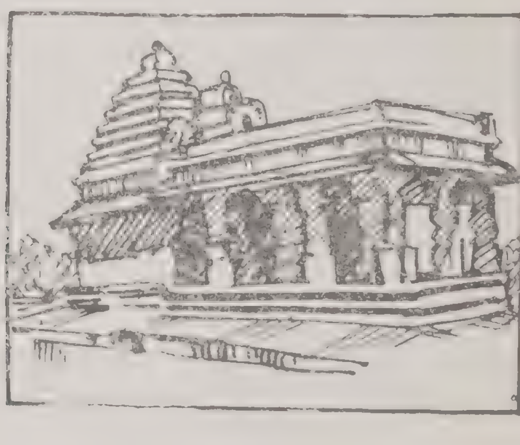
ಕರ್ನಾಟಕದ ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ–ಸಂಗೀತ ಗೋಷ್ಠಿಗಳು ಮಯೂರಶರ್ಮನ ಕಾಲದಿಂದ ಪ್ರಬಲವಾಗುತ್ತ ನಡೆದವು. ಶಿಲ್ಪಕಲೆಗೆ ಹೊಸ ಜೀವಕಳೆ ಬಂದಿತು. ಶಾಲಿವಾಹನ ಶಿಲ್ಪಶೈಲಿಯ ಪರಿಷ್ಕರಣವು ಕದಂಬ ಯುಗದಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಕದಂಬ ಶಿಲ್ಪಪ್ರಸ್ಥಾನ (ಉಪನಾಗರ ಪ್ರಸ್ಥಾನ) ಉದಯವಾಯಿತು. ಪಲ್ಲವ - ಔತ್ತರೇಯ

ಶೈಲಿಗಳ ಪ್ರಭಾವ ಕದಂಬಕಾಲದ ಶಿಲ್ಪದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಬಲವಾಗಿ ಬೀಳಲಿಲ್ಲ. ಕದಂಬ ದೇವಾಲಯಗಳ ಶಿಖರವು ಔತ್ತರೇಯ ಮತ್ತು ಪಲ್ಲವ ಶೈಲಿಗಳಿಂದ ಅನೇಕ ಗೌಣ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ತನ್ನ "ವಿಮಾನ"ದಲ್ಲಿ ಕದಂಬ ಅನನ್ಯತೆಯನ್ನು ಮೆರೆಯಿಸಿತು. ಶಿಖರವು ವಿಮಾನದ ಕೇಂದ್ರ ಭಾಗ; ವಿಮಾನವು ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಮೇಲ್ಛಾವಣಿಯನ್ನಾಧರಿಸಿ ರಚಿತವಾದ ಕಿರೀಟಪ್ರಾಯದ ಒಂದು ರಚನೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ವಿಮಾನವನ್ನೇ ಶಿಖರವೆಂದು ಕಾಣಬಹುದು.

ಬನವಾಸಿಯ "ಮಧುಕೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ"ದೆದುರು ನಿಂತಾಗ ಅದೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಶಿಲ್ಪಸಂಗ್ರಹಾಲಯದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಅದರ ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಕಂಬಗಳು ಪಲ್ಲವಕಾಲೀನ ಶೈಲಿಯ ಹೋಲಿಕೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುವುದರಿಂದ ಅದು ಕ್ರಿ.ಶ. ೫ನೆಯ ಶತಮಾನಕ್ಕಿಂತ ಈಚಿನದಾಗಿರದು ಎಂಬುದು ತಜ್ಞರ ಮತ. ಅದರ ಅಂತರಾಳವೂ ಹಾಗೇ ಚಾಲುಕ್ಯಕಾಲೀನ ಶೈಲಿಯ ಹೋಲಿಕೆಯುಳ್ಳದ್ದಾಗಿದೆ. ಮಿಕ್ಕ ಭಾಗಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪುನಾರಚಿತವಾಗಿರುವಂತೆ ಕಾಣುವುದರಿಂದ ೧೦–೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನದವುಗಳೆಂದು ಅವನ್ನು ವರ್ಗೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಅದರ ಶಿಖರವು ಪುನಾರಚಿತವಾಗಿರಬಹುದಾದರೂ ಅದು ತನ್ನ ಹಳೆಯ ಕದಂಬ ಮಾದರಿಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಅದರಷ್ಟು ಚೆಂದವಾದ ಶಿಖರವು ಭಾರತದ ಬಹಳ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಿಗಿಲ್ಲ.

ಮಯೂರ ಶರ್ಮ ಮತ್ತು ಅವನ ಮಕ್ಕಳು ಮೊಮ್ಮ ಕ್ಕಳ ಕಲಾಭಿರುಚಿಗೆ ಕದಂಬ ವಿಮಾನವು ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ. ಅದರ ನಾಲ್ಕು ಮೈಲಿಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿದರೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರ-ವಿಚಿತ್ರವಾದ ದೊಡ್ಡ ಭಿತ್ತಿ ಚಿತ್ರಗಳು ಕಾಣಿಸು ತ್ತವೆ: ಆದಿಶೇಷ, ಗಣಪತಿ, ನಂದಿ, ಗರುಡ, ಸಿಂಹ ವಾಹಿನಿ, ಭೇರುಂಡ, ಸಿಂಹ, ಕಪಿಗಳು, ವಾಯು, ಭಕ್ತರು, ಕಾಲಿಯ ಮರ್ದನ, ಈಶ್ವರ, ಪಾರ್ವತಿ, ದೊಡ್ಡ ಕೊಕ್ಕಿನ ಹಕ್ಕಿ, ಕೃಷ್ಣ, ಗೊಂಬೆಗಳು, ನರಸಿಂಹ ಮುಂತಾದವು ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ಸಿಂಹಗಳಿಗೆ ಒಂದೇ ಮುಖ ಇರುವುದು, ಎರಡು ಆನೆ ಗಳಿಗೂ ಹಾಗೇ, ಹಕ್ಕಿ-ವೃಷಭಗಳಲ್ಲೂ ಅದೇ ತರ ಇರು ವುದು-ವಿಚಿತ್ರ! ಆದಿಶೇಷನಿಗೆ ಏಳು ಹೆಡೆಗಳು ; ಗಂಡ ಭೇರುಂಡವು ಸಿಂಹಗಳ ಬಾಲವನ್ನು ಕಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದೆ. ಶಿಖರಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕು ಮೈಗಳಲ್ಲೂ ಒಟ್ಟು ೬೦ ಮೆಟ್ಟಿಲು

ಗಳಿವೆ. ಶಿಖರದ ಎದುರುಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾದ ಶುಕನಾಸ ಕಟ್ಟಡವಿದೆ.

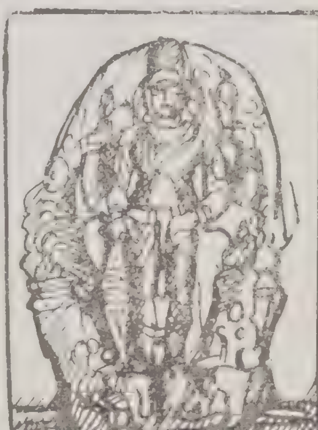

ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಮುಂದಿರುವ ಅಂತರಾಳದ ಮುಂದೆ ೫೨ ಕಂಬಗಳ ಅತಿ ದೊಡ್ಡ ೧೬ ಮಾಲೆಯ ಹಜಾರವಿದೆ. ಎಲ್ಲವೂ ಶಿಲಾಮಯ. ಒಂದೊಂದು ಅಂಕಣದ ನಾಲ್ಕು ಕಂಬಗಳು ಒಂದೊಂದು ಮಾದರಿಯುವು. ಹಜಾರದ ನಾಲ್ಕು ಭಾಗಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ಹೀಗಿವೆ: ನಂದಿ (ಮುಖ) ಮಂಟಪ, ನೃತ್ಯ (ರಂಗ) ಮಂಟಪ, ಪುರಾಣ

ಮಂಟಪ ಮತ್ತು ಘಂಟಾ ಮಂಟಪ; ಘಂಟಾ ಮಂಟಪವನ್ನು ದಾಟಿದರೆ ನಾವು ಹೋಗುವುದು ಅಂತರಾಳವನ್ನು, ಆಮೇಲೆ ಗರ್ಭಗುಡಿಯನ್ನು. ನೃತ್ಯಮಂಟಪವು ಮಂಟಪಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರವಾದದ್ದು. ಗರ್ಭಗುಡಿಯೊಳಗೆ ಮಧುಕೇಶ್ವರ ಲಿಂಗವು ಅತಿ ಸುಂದರವಾಗಿ ತೋರಿದರೆ, ಅಂತರಾಳದಲ್ಲಿರುವ ಆದಿಮಾಧವ ವಿಗ್ರಹವೂ ಬಹಳ ಸೊಗಸಾಗಿದೆ. ಎಲ್ಲವೂ ಬೃಹದಾಕಾರಗಳೇ! ಆದರೂ ನಯ-ನಾಜೂಕಿನ ಮಾಟವಾದ ಅಂಗೋಪಾಂಗಗಳನ್ನುಳ್ಳವುಗಳು!

ಮಧುಕೇಶ್ವರನ ಗುಡಿಗೆ ತಾಗಿ ಆತನ ಎಡಕ್ಕೆ ಪಾರ್ವತಿ ಅಮ್ಮನವರ ಗುಡಿಯಿದೆ; ಬಲಕ್ಕೆ ಸದಾಶಿವ ವೀರಭದ್ರರ ಗುಡಿಗಳು ತಾಗಿಕೊಂಡಿವೆ. ಮಧುಕೇಶ್ವರನ ಗುಡಿಯ ಘಂಟಾ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯ ಮಂಟಪವಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಉಮಾಮಹೇಶ್ವರರು ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಾರೆ. ಈ ನಾಲ್ಕು ರೀತಿಯ ಗುಡಿಗಳ ಸುತ್ತಲೂ ವಿವಿಧ ದೇವರುಗಳ ಹಾಗೂ ಅಷ್ಟ ದಿಕ್ಪಾಲಕರುಗಳ ಗುಡಿಗಳಿವೆ. ಅಂಥ ಪ್ರದರ್ಶನೀಯ ಶಿಲ್ಪ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲು ಮಂಚವು ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರವಾದುದು. ಮಧುಕೇಶ್ವರನ ಉತ್ಸವ

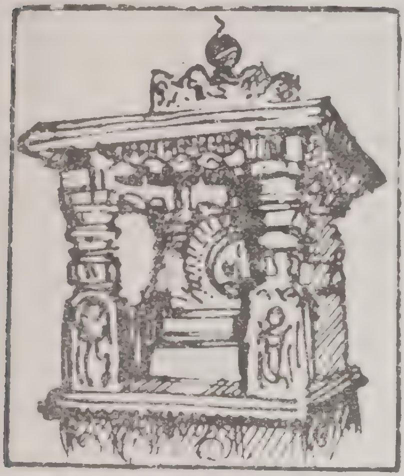
ಮೂರ್ತಿಯು ಪೂಜೆ ಆ ಮಂಚದ ಮೇಲೆ. ಅದರ ನಯ, ನುಣುಪು, ನಾಜೂಕು, ಕುಸುರು ಕೆಲಸಗಳು ಹೊಯ್ಸಳ ಶಿಲ್ಪದ ಅಥವಾ ಹಾನುಗಲ್ ಕದಂಬ ಶಿಲ್ಪದ ಶೈಲಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತವೆ.

ಲಕ್ಷ್ಮೀನರಸಿಂಹ, ಧುಂಡಿರಾಜ, ಬಸವಲಿಂಗೇಶ್ವರ, ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣ, ಪರಶುರಾಮ, ಐವೆಡೆಯ ಸರ್ಪ, ಪಾರ್ಶ್ವಗಣಪತಿ, ಚೆನ್ನಕೇಶವ, ನಾಗ ಮತ್ತು ಸರಸ್ವತಿ, ಕಾರ್ತಿಕೇಯ (ಮಯೂರವಾಹನ), ಧ್ವಜಸ್ತಂಭ, ದೀಪಸ್ತಂಭ, ಶಾಸನದ ಕಲ್ಲು ಹಲಗೆಗಳು, ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲಾನೆಗಳು ಮತ್ತು ಅಷ್ಟದಿಕ್ಪಾಲಕರು ಮಧುಕೇಶ್ವರ-ಪಾರ್ವತೀ ಅಮ್ಮನವರುಗಳ ಸುತ್ತಲಿನ ಚಿಕ್ಕ ಗುಡಿಗಳಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ.

ಮಧುಕೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ವಿಗ್ರಹಸೈನ್ಯವಿರುವ ಕೋಟೆಯ ಹೊರಗೆ ಕದಂಬೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ, ಶಿತಿಕಂಠೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ, ತಿರುಮಲ ಅಥವಾ ಗೋಪೀನಾಥ ದೇವಾಲಯ, ವರದಾನದಿ, ಚಂದ್ರಪ್ರಭ ಬಸದಿ, ವೃಷಭ ತೀರ್ಥಂಕರ, ಆದಿಮಧುಕೇಶ್ವರ, ವಸಿಷ್ಠತೀರ್ಥ, ರುದ್ರಸ್ವಾಮಿಗಳ ಗದ್ದುಗೆ, ಮಾರುತಿ ದೇವಾಲಯ, ಪ್ರಭುಲಿಂಗ ದೇವಾಲಯ, ಕೋಟೆದಿಬ್ಬ, ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಲಿಂಗ ದೇವಾಲಯ, ಬಸವನ ಗುಡಿಗಳು ಬನವಾಸಿಯ ತುಂಬ ಹರಡಿಕೊಂಡಿವೆ.

ಮಧುಕೇಶ್ವರ-ಪಾರ್ವತಿಯರ ಗರ್ಭಗುಡಿ - ಶಿಖರ

ಗಳ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಉಳಿದ ಎಲ್ಲ ದೇವಾಲಯ ಗಳೂ, ವಿಗ್ರಹಗಳೂ ಮಯೂರಶರ್ಮನ ಕಾಲದ

ಅನಂತರ ರಚಿತವಾದವು ಗಳು – ಎಂದು ಧಾರಾಳ ವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಬನವಾಸಿಯ ದೇವಾಲಯುಗಳೆಲ್ಲವುಗಳ ಲ್ಲೂ ಶಿಖರದ ಮಾದರಿ ಗಳು. ಕದಂಬ ವಿಮಾನ ವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಹೋಲುತ್ತಿರುವುದು ಆಶ್ಚರ್ಯಕರ. ಹೊಸದಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಸಿದವರು ಬಹುಶಃ ಕದಂಬ ವಿಮಾನದ ಪ್ರಖ್ಯಾ ತಿಯ ದೆಸೆಯಿಂದ ಅದನ್ನು ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ವಿಧದಿಂದ ಹೋಲುವ ಶಿಖರವನ್ನೇ ಅಲ್ಲಿಯ ಗುಡಿಗಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿರಬೇಕು. ಅವುಗಳ ಚೌಕೋನದ ಮೆಟ್ಟಲುಗಳ ನ್ನುಳ್ಳ ಶಿಖರಗಳ ಸಾಮ್ಯವು ಮರೆಯುವಂಥದಲ್ಲ.

ತಾಳಗುಂದದ ಪ್ರಣವೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕದಂಬಶಿಲ್ಪದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪರಿಷ್ಕಾರ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಕಡಿಗಲ್ಲುಗಳ ಗಾತ್ರ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ. ಕದಂಬ ಶಿಲ್ಪದ ಹಲಸಿಯ ಮಾದರಿಯ ಹೆಬ್ಬಂಡೆಗಳು ಇಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಗೋಡೆಯ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ನಯವಾಗಿ ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಹೆಬ್ಬಂಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ಹೇಗೆ ಕುಸುರುಗೆಲಸ

ಗಳಿಲ್ಲವೋ ಇವುಗಳ ಮೇಲೂ ಇಲ್ಲ. ಕಂಬಗಳು ಉರುಟಾದ ಅಥವಾ ಚಚೌಕವಾದ ಅಡಿಗಲ್ಲುಗಳು. ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಕೆಲವಟ್ಟಿಗೆ ಜ್ಯಾಮಿತೀಯ ಅಲಂಕಾರದ ಓರಣವಿದೆ. ಬುಡದಲ್ಲಿ ದ್ವಾರಪಾಲಕರ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತಿ ಮೂಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇಂದ್ರ, ಅಗ್ನಿ, ಯಮ, ನಿಋತಿ, ವರುಣ, ವಾಯು, ಕುಬೇರ, ಈಶಾನರು ಅಷ್ಟದಿಕ್ಪಾಲಕರು. ಈ ಕಂಬಗಳಿಗೆ ಅಡಿಗಲ್ಲುಗಳಾಗಲಿ, ಪೋತಿಕೆಯಾಗಲಿ, ಫಲಕವಾಗಲಿ ಇಲ್ಲ. ಕಂಬಗಳ ಮೇರುದಂಡವು ಬೋಳ್ಬುದಿಯನ್ನವಲಂಬಿಸಿದೆ. ಗರ್ಭಗೃಹಕ್ಕೆ ಕಿಟಕಿಗಳಿಲ್ಲ; ಒಂದೇ ಒಂದು ಬಾಗಿಲಿದೆ. ಬಾಗಿಲುಗಳ ಮೇಲು ಹೊಸ್ತಿಲುಗಳು ಆಮೇಲಿನ ಕದಂಬ ಭವನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕುಸುಮಾಕೃತಿಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತವೆ. ಮೇಲು ಹೊಸ್ತಿಲ ನಡುವೆ ಸಮರ್ಪಣ ಶಿಲೆಯ ಮೇಲೆ ಗಣಪತಿ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಕಡಿದು ಮೂಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಮೂಲತಃ ಅಲ್ಲಿಯ ಶಿವಲಿಂಗ ಶಾಲಿವಾಹನರ ಕಾಲದಿಂದ ಇದ್ದಿತೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ತಾಳಗುಂದಕ್ಕೆ ಸ್ಥಾನ ಕುಂದೂರು ಎಂಬುದಲ್ಲದೆ, ಸ್ಥಾನಗೂಢಪುರ ಎಂಬುದೂ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ಪರ್ಯಾಯ ಪದ.

ಪಂಪ ಪ್ರಶಂಸೆ

ಮಯೂರಶರ್ಮನಿಂದ ಹಿಡಿದು ಮಧುವರ್ಮ ಕದಂಬನ ವರೆಗಿನ (೩೮೦-೬೫೫) ದೊರೆಗಳಿಗೆ ಬನವಾಸಿಯು ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿತ್ತು. ಅನಂತರ ಕದಂಬರಲ್ಲಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳ ಪರಂಪರೆ ಉದಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಸಾಮಂತಿಕೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು. ಅವರಲ್ಲಿ ಗೋವೆ–ಹಾನುಗಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಆಳಿದ (೯೬೬-೧೩೪೭) ಸಾಮಂತ ಕದಂಬರು ಪ್ರಸಿದ್ಧರು. ಹಾನುಗಲ್ಲಿನ ಕೀರ್ತಿವರ್ಮ ಕದಂಬ ಮಹಾಮಂಡಲೇಶ್ವರನು ೧೦೭೫ ರಿಂದ ೧೧೧೭ರ ವರೆಗೆ ಬನವಾಸಿಯನ್ನು ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆಳುತ್ತಿದ್ದದ್ದು ಕೊನೆ. ಆಮೇಲೆ ಅದು ಕದಂಬರ ರಾಜಧಾನಿ ಅಥವಾ ಉಪರಾಜಧಾನಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಈ ಕದಂಬರ ಆಳಿಕೆಗೆ ಗೋವೆ, ಬೆಳಗಾವಿ, ಧಾರವಾಡ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಗಳು ಸೇರಿದ್ದವು.

ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಪುರುಷರ ಉನ್ನತ ಆದರ್ಶದಲ್ಲಿ ದೃಢ ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ಮುಂಬರಿದರೆ ಎಂಥ ಅಪೂರ್ವ ಸತ್ಫಲ ದೊರಕುತ್ತದೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಕದಂಬ ಮಯೂರಶರ್ಮನ ಉನ್ನತ ಆದರ್ಶದಲ್ಲಿ ಅಚಲವಾದ ನಂಬಿಗೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ಬಾಳಿದ ಅವನ ವಂಶಜರ ಕನ್ನಡನಾಡ ಸಂರಕ್ಷಣೆ, ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಳು ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿವೆ. ಕ್ರಿ. ಶ.

೨೮೦ ರಿಂದ ೧೩೪೭ರ ವರೆಗೆ ಅವನ ಸಂತಾನದವರು ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಆಳುತ್ತಿದ್ದುದು "ಪುಣ್ಯ"ವೆಂಬ ಹಳೆಯ ಶಬ್ದದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಕಳಿಂಗದಲ್ಲಿಯೂ ಕದಂಬ ದೊರೆಗಳಿದ್ದರು (೧೦೫೧) ಎಂಬುದನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ಯಾರು ತಾನೇ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ? ವೈನಾಡು, ಕೊಡಗು. ಹಳೇಬೀಡು, ಬೇಲೂರು, ಉಚ್ಚಂಗಿ, ಮೈಸೂರು, ರಾಯಚೂರು, ನೂರುಂಬಾಡ ಮುಂತಾದೆಡೆಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಕದಂಬ ಸಾಮಂತರು ಬಹುಕಾಲ ಆಳುತ್ತಿದ್ದುದು "ಯತೋ ಧರ್ಮ ಸ್ತತೋ ಜಯಃ" ಎಂಬ ಸೂಕ್ತಿಗೆ ದೃಷ್ಟಾಂತವಾಗಿದೆ.

ಮಯೂರಶರ್ಮನ ಸ್ವಾಭಿಮಾನ-ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪ್ರಿಯತೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರಜಾಹಿತವು ಗುರಿಯಾಗಿದ್ದುದನ್ನು ಅವನ ಪೀಳಿಗೆಯವರು ಮರೆಯದಿದ್ದುದು ಅವರ ಯಶಸ್ಸಿಗೆ ಕಾರಣ. ಸ್ವರಾಜ್ಯವು ಸುರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಸಾಧನವಾಗುವುದು ಉನ್ನತಧ್ಯೇಯ. ಕದಂಬರಲ್ಲಿ ಗಣ್ಯ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳ ಕಾಲ ಮುಗಿದುಹೋದ ಮೇಲೂ ೧೦ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಪಂಪನು ಬನವಾಸಿ ಪನ್ನಿರ್ಛಾಸಿರ (೧೨೦೦೦) ಎಂಬ ನಾಡಿನ ನೈಸರ್ಗಿಕ-ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಂಪತ್ತುಗಳನ್ನು ಬಾಯಿತುಂಬ ಹೊಗಳಿರುವುದು ಕ್ರಮಬದ್ಧ ಆಡಳಿತ ಮೊದಲಿಂದ ಇದ್ದರೆ ಏನಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನಿದರ್ಶಿಸುತ್ತದೆ :

“ಸೊಗಯಿಸಿ ಬಂದ ಮಾಮರನೆ ತಳ್ತಿಲೆವಳ್ಳಿಯಿ
ಪೂತ ಜಾತಿ ಸಂ
ಪಗೆಯಿ ಕುಕಿಲ್ವ ಕೋಗಿಲೆಯಿ ಪಾಡುವ
ತುಂಬಿಯಿ ನಲ್ಲರೊಳ್ಮೆಗಂ
ನಗೆಮೊಗದೊಳ್ ಪಳಂಚಲೆಯಿ ಕೂಡುವ ನಲ್ಲರ
ನೋೞ್ಪೊಡಾವ ಬೆ-
ಟ್ಟುಗಳೊಳಮಾವ ನಂದನವನಂಗಳೊಳಂ
ವನವಾಸಿದೇಶದೊಳ್
ಚಾಗದ ಭೋಗದಕ್ಕರದ ಗೇಯದ
ಗೊಟ್ಟಿಯಲಂಪಿನಿಂಪುಗ-
ಳ್ಗಾಗರಮಾದ ಮಾನಿಸರೆ ಮಾನಿಸ-
ರಂತವರಾಗಿ ಪುಟ್ಟಲೇ-
ನಾಗಿಯುಂ ಮೇಣ್ ತೀರ್ದಪುದೊ ತೀರದೊಡಂ
ಮರಿದುಂಬಿಯಾಗಿ ಮೇಣ್
ಕೋಗಿಲೆಯಾಗಿ ಪುಟ್ಟುವುದು ನಂದನದೊಳ್
ವನವಾಸಿ ದೇಶದೊಳ್
ತೆಂಕಣ ಗಾಳಿ ಸೋಂಕಿದೊಡಮೊಳ್ನುಡಿಗೇಳ್ದೊಡ
ಮಿಂಪನಾಳ್ದ ಗೇ-
ಯಂ ಕಿವಿವೊಕ್ಕೊಡಂ ಬಿರಿದ ಮಲ್ಲಿಗೆಗಂಡೊಡ-
ಮಾದ ಕೆಂದಲಂ-
ಪಂ ಕಡೆಗೊಂಡೊಡಂ ಮಧುಮಹೋತ್ಸವ ಮಾದೊಡ-
ಮೇನನೆಂಬೆನಾ-
ರಂಕುಶಮಿಟ್ಟೊಡಂ ನೆನೆವುದೆನ್ನ ಮನಂ
ವನವಾಸಿ ದೇಶಮಂ
ಅಮರ್ದಂ ಮುಕ್ಕುಳಿಪಂತುಟಪ್ಪ ಮಸಿಲೊಂ
ದಿಂಪ್ರಂ ತಗುಳ್ದೊಂದು ಗೇ
ಯಮುಮಾದಕ್ಕರಗೊಟ್ಟಿಯುಂ ಚದುರರೊಳ್ವಾತುಂ
ಕುಳಿರ್ ಕೋಳ್ಪ ಜೊಂ-

ಪವುಮೇವೇಳ್ವುದನುಳ್ಳ ವ್ಯೈಸುಖವುವಿಂ
ತೆನ್ನಂ ಕರಂ ನೋಡಿ ನಾ-
ಡೆ ವುನಂಗೊಂಡಿರೆ ತೆಂಕನಾಡ ವುರೆಯು-
ಲ್ಕಿನ್ನೇಂ ವುನಂ ಚಕರ್ಜವೋ ?"

ಅಂದರೆ

ಸೊಗಸಾಗಿ ಕಾಯಿಬಿಟ್ಟ ಮಾವಿನ ಮರ; ಒತ್ತೊತ್ತಾಗಿ ಎಲೆಬಿಟ್ಟ ವೀಳೆಯದೆಲೆಯ ಬಳ್ಳಿ; ಹೂಬಿಟ್ಟ ಜಾಜಿ. ಸಂಪಿಗೆ; ಕುಹೂ ಎಂದು ದನಿದೆಗೆವ ಕೋಗಿಲೆ, ಹಾಡುವ ತುಂಬಿ, ಹೊಸದಾಗಿ ಮದುವೆಯಾದ ತರುಣರ ಪ್ರಸನ್ನ ವಾದ ಮುಖ; ನಗೆಮೊಗದಿಂದ ಜೊತೆ ಜೊತೆಗೇ ತಿರು ಗುವ ಮದುಮಕ್ಕಳು (ದಂಪತಿಗಳು) ಬನವಾಸಿ ನಾಡಿ ನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಹಕ್ಕಲಿನಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ನೋಡಿ ದರೂ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತಾರೆ.

ತ್ಯಾಗದ, ಭೋಗದ, ಅಕ್ಷರಗೋಷ್ಠಿಗಳ (ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಘಗಳ),ಸಂಗೀತ ಸಭೆಗಳ ಸಂತೋಷದ ಮಾಧುರ್ಯಕ್ಕೆ ನೆಲೆಮನೆಯಾದ ಮನುಷ್ಯರೇ ನಿಜವಾದ ಮನುಷ್ಯರು. ಅಂಥ ಮನುಷ್ಯರಾಗಿ ಬನವಾಸಿ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಲು ಎಷ್ಟು ಪುಣ್ಯಮಾಡಬೇಕೋ ತಿಳಿಯದು. ಒಮ್ಮೆ ನನಗೆ ಅಷ್ಟು ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ, ನಾನು ಅಲ್ಲಿಯ ಸುಂದರ ವಾದ ಕೈದೋಟಗಳಲ್ಲಿ ಜೇನಿನ ಮರಿಯಾಗಿಯೋ ಕೋಗಿಲೆಯ ಮರಿಯಾಗಿಯೋ ಹುಟ್ಟಿಯೇ ಹುಟ್ಟು ವೆನು !

ದಕ್ಷಿಣದ ಮಲಯ ಮಾರುತವು ನನ್ನ ಮೈಗೆ ತಾಗಿದಾಗ, ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ, ಇಂಪಾದ ಹಾಡು ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕಾಗ, ಅರಳಿದ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿದಾಗ, ಮದುವೆಯಾದ ಅನುರಾಗವಂತರ ಜೋಡಿಯನ್ನು ಕಂಡಾಗ, ವಸಂತೋತ್ಸವದ ಆಚರಣೆ ನಡೆದಾಗ-ನಾನೇನ ಹೇಳಲಿ! ಆನೆಗೆ ಅಂಕುಶದಿಂದ ತಡೆಯನ್ನು ಹಾಕಿದ ಹಾಗೆ ನನಗೆ ತಡೆಹಾಕಿದರೂ ಕೇಳದೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಬನವಾಸಿ ನಾಡನ್ನು ನೆನೆಯುವುದು!

ಅಮೃತವನ್ನು ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಮುಕ್ಕಳಿಸುವಷ್ಟು ಸುಖವೆನ್ನಿಸುವ ಗೃಹಸ್ಥ(ದಾಂಪತ್ಯ)ಜೀವನ ಸುಖ ಒಂದೆಡೆ, ಇಂಪಾಗಿ ಕಿವಿಯನ್ನು ತಣಿಸುವ ಕಾವ್ಯ ವಾಚನ (ಗಮಕ) ಕಚೇರಿ ಒಂದೆಡೆ, ಸಂವಾದ ಚತುರರ ಚಮತ್ಕಾರ ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ, ತಣ್ಣನೆಯ ಚಪ್ಪರ ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ಏನು ಹೇಳಲಿ! ಹೀಗೆ ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಮತ್ತೊಂದು ಹೆಚ್ಚು ಸುಖಕರ ಎನ್ನಿಸಿದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನುಳ್ಳ (ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿರುವ) ಬನವಾಸಿ ನಾಡನ್ನು ಇನ್ನೆಂದಾದರೂ ಮರೆಯಲು ಮನಸ್ಸು ಬಂದೀತೇ?

ಪಂಪನು ಗೃಹಸ್ಥ ಜೀವನವನ್ನು ಬನವಾಸಿ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿಸಿದ್ದಲ್ಲಿ ಸೂಚಿತವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲೇ ಹುಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಈ ನಾಡಿನ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ರಾಜಾಶ್ರಯ ಪಡೆದು ಉಳಿದ ಕವಿ ಮಾತ್ರ ಹೀಗೆ ಉದ್ಗರಿಸುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ. ಆವನಿಗೆ ಅರಿಕೇಸರಿ ರಾಜನು ಗ್ರಾಮದಾನ

ವನ್ನು ಅಂತ್ಯದಶೆಯಲ್ಲಿ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿರಬಹುದು. ಅವನ ತಂದೆ ಅಲ್ಲಿಯವನೇ ಆಗಿದ್ದರೂ ಸರಿಯೆ, ಅವನು ಅರಿಕೇಸರಿಯ ಆಸ್ಥಾನದ ಕವಿಯಾದ ಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರೊಡನೆ ಬದುಕಿರಲೂ ಬಹುದು. ಜೈನತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡ ಆ ವಿಪ್ರಕವಿ ಯಾವ ಶಿಲಾಶಾಸನದಿಂದಲೂ ಬನವಾಸಿ ನಾಡಿನವನಲ್ಲವೆಂದಾಗಲಾರನು. ಆತ ಬನವಾಸಿ ನಾಡಿನವನು—ಇಲ್ಲೇ ಹುಟ್ಟಿರಲಿ ಅಥವಾ ಒಂದು ವೇಳೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲೇ ವಲಸೆ ಬಂದು ನೆಲೆಸಿರಲಿ—ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ಇಂದಿನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಆತನು ಬನವಾಸಿ ಘಟಕದ ಪ್ರತಿನಿಧಿ।

ಇಷ್ಟೇಕೆ, ಕನ್ನಡದ ಕವಿಬ್ರಹ್ಮ ಈ ನಾಡನ್ನು, ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ತೂಗುದೊಟ್ಟಿಲಾದ ಮಲೆನಾಡು ಕರಾವಳಿಯನ್ನು, ಹೊಗಳಿದನೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಮಯೂರಶರ್ಮನ ಮತ್ತು ಅವನ ಸಂತಾನದವರ ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಸಂಪಾದನೆ (ಜೀಯೆನೆ ಜೀಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ಎಂದು ಅವನೊಂದೆಡೆ ಹೇಳಿರುವಂತೆ) ಮತ್ತು ಸುರಾಜ್ಯಭಾರಗಳೇ ಮೂಲ ಕಾರಣಗಳೆಂಬುದು ಬುದ್ಧಿವಂತರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗದಿರದು.

ಮಯೂರ ಧ್ವನಿ

ಸ್ವಾಭಿಮಾನವಿಲ್ಲದವಗೆ
ಮಾನವತ್ವವಿಲ್ಲ;
ದುರಭಿಮಾನ ಭಾವನೆ ತಾ
ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೇ ಅಲ್ಲ!

ತರಬೇತನು ಪಡೆಯುವವಗೆ
ಯಾವ ವಿದ್ಯೆ ಕಷ್ಟ?
ಮರಳಿ ಮಾಡದಿರುವವನಿಗೆ
ಕಲಿತುದೆಲ್ಲ ನಷ್ಟ!

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯತೆ ಸಾಹಸಿಕತೆ
ಸಂಘಟನೆಗಳಾಜ್ಯ;
ಅವು ತೀರಿದವೆಂದಾದರೆ
ಪಾರತಂತ್ರ್ಯ ಭೋಜ್ಯ!

ಅನುಯಾಯಿಗಳಾರಾಧನೆ
ಮುಖಂಡತೆಯು ನೆಲೆ;
ಪ್ರಜಾಹಿತವ ಕಡೆಗಣಿಸುವ
ರಾಜ್ಯಭಾರ ಕೊಲೆ!

ತಕ್ಕವರನು ತಕ್ಕದ್ದಕೆ
ನಿಯಮಿಸುವುದು ಜಾಣ್ಮೆ;
ಚಿರಕಾಲಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ
ಅದರಿಂದಲೆ ಮೇಲ್ಮೆ!

ಆದರ್ಶದ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು
ನಂಬಿ ನಡೆದ ಹಿರಿಯ;
ಅವನ ನಂಬಿ ನಡೆಯುವಾತ
ವಯದೊಳಷ್ಟೆ ಕಿರಿಯ!

ನ್ಯಾಯಕಿಂತ ದೊಡ್ಡ ಧರ್ಮ
ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ ;
ಅದನ್ನರಿತ ಹಿರಿಯನೆ ಗುರು–
ದಂಭವೀರನಲ್ಲ !

ಉದಾರಿಯೋ ಮಹಾವೀರ
ನ್ಯಾಯ ಪೂಜೆ ಗೈವ
ಮಾನಸೀಯ ಭಾವಾಧೃತ
ನ್ಯಾಯವೊಂದೆ ದೈವ !

ಮಯೂರ ಧರ್ಮಾಭಿರಾಮ
ಮಹಾನ್ಯಾಯ ವೀರ
ಕನ್ನಡಿಗರ ಕಣ್ಣೆನ್ನಿಸಿ-
ದಾದ್ಯ ಸುನೇತಾರ !

ಭೂಮಿಳಿದ ಕಾರ್ತಿಕೇಯ
ಮಹಾ ಕುಲಪಿತಾಮಹ
ಅವನನೆಂಬುದಮಾರ್ಣವ
ಪಲ್ಲವರಿಗೆ ಬಲ್ಲಹ !

ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು

"ಇದಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಂ ಇದಂ ಕ್ಷಾತ್ರಂ" ಎಂಬಂತೆ ಬ್ರಹ್ಮ-ಕ್ಷತ್ರಗಳ ಸಮನ್ವಯವಾದ ಮಯೂರಶರ್ಮನ ಸ್ಫೂರ್ತಿದಾಯಕವಾದ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಓದಿದಿರಿ. ಈಗ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸಿ.

1. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದ ಮಯೂರಶರ್ಮನು, ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾಗಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡಲು ಕಾರಣವೇನು? ಇದನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ ಬಗೆಹೇಗೆ?

2. ಚಕ್ರವರ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾದ ಮಯೂರಶರ್ಮನಲ್ಲಿದ್ದ-ಸ್ವಾಭಿಮಾನ-ನೀತಿ-ನಿಷ್ಠೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಸದ್ಗುಣಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿ.

3. ಮಯೂರಶರ್ಮನ ವಂಶಜರ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಪುಟಕ್ಕೆ ಮೀರದಂತೆ ಬರೆಯಿರಿ.

4. ಮಯೂರಶರ್ಮನ ಆಡಳಿತವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ.

5. "ಮಯೂರ ಧ್ವನಿ" ಎಂಬ ಪದ್ಯವನ್ನು ಕಂಠಪಾಠ ಮಾಡಿರಿ.

ಕನ್ನಡನಾಡು ಮತ್ತು ಕನ್ನಡಿಗರ ಪರಂಪರೆ ಮಾಲೆಯ

ಪ್ರತಿ ಪುಸ್ತಕದ ಬೆಲೆ: ೧–೫೦

ಕನ್ನಡದ ಕಡುಗಲಿಗಳು :

ಕೆಂಪೇಗೌಡ	ಅ. ನ. ಕೃ.
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ	ಅ. ನ. ಕೃ.
ವೀರವನಿತೆ ಓಬವ್ವೆ	ಕಮಲಾ ಹಂಪನಾ
ಕೆಳದಿಯ ಚೆನ್ನಮ್ಮಾಜಿ	ಡಾ|| ಸೂರ್ಯನಾಥ ಕಾಮತ್
ಅಬ್ಬಕ್ಕ	,,
ಟಿಪ್ಪು ಸುಲ್ತಾನ್	ಫಜ್ಲುಲ್ ಹಸನ್
ರಣಕಲಿ ಹೈದರಾಲಿ	,,
ವೀರ ವೀರಭದ್ರನಾಯ್ಕ	ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಉಡುಪ
ನೃಪತುಂಗ	ಎಸ್. ವೆಂಕಟರಾವ್
ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಯ	ಎಸ್. ಆರ್. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ
ರಣಧೀರ	,,
ಮಯೂರಶರ್ಮ	ಬಿ. ಎಚ್. ಶ್ರೀಧರ
ಹೊಯ್ಸಳೇಶ್ವರ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ	ಮ. ಶ್ರೀಧರಮೂರ್ತಿ
ಕೋಟಿ–ಚೆನ್ನಯ	ರಸಿಕ ಪುತ್ತಿಗೆ
ಪುಲಿಕೇಶಿ	ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾವ್ ಕೊರಟಿ
ಕುಮಾರ ರಾಮ	ಶ್ರೀಧರ ಕೋಟೆಕಾರ್

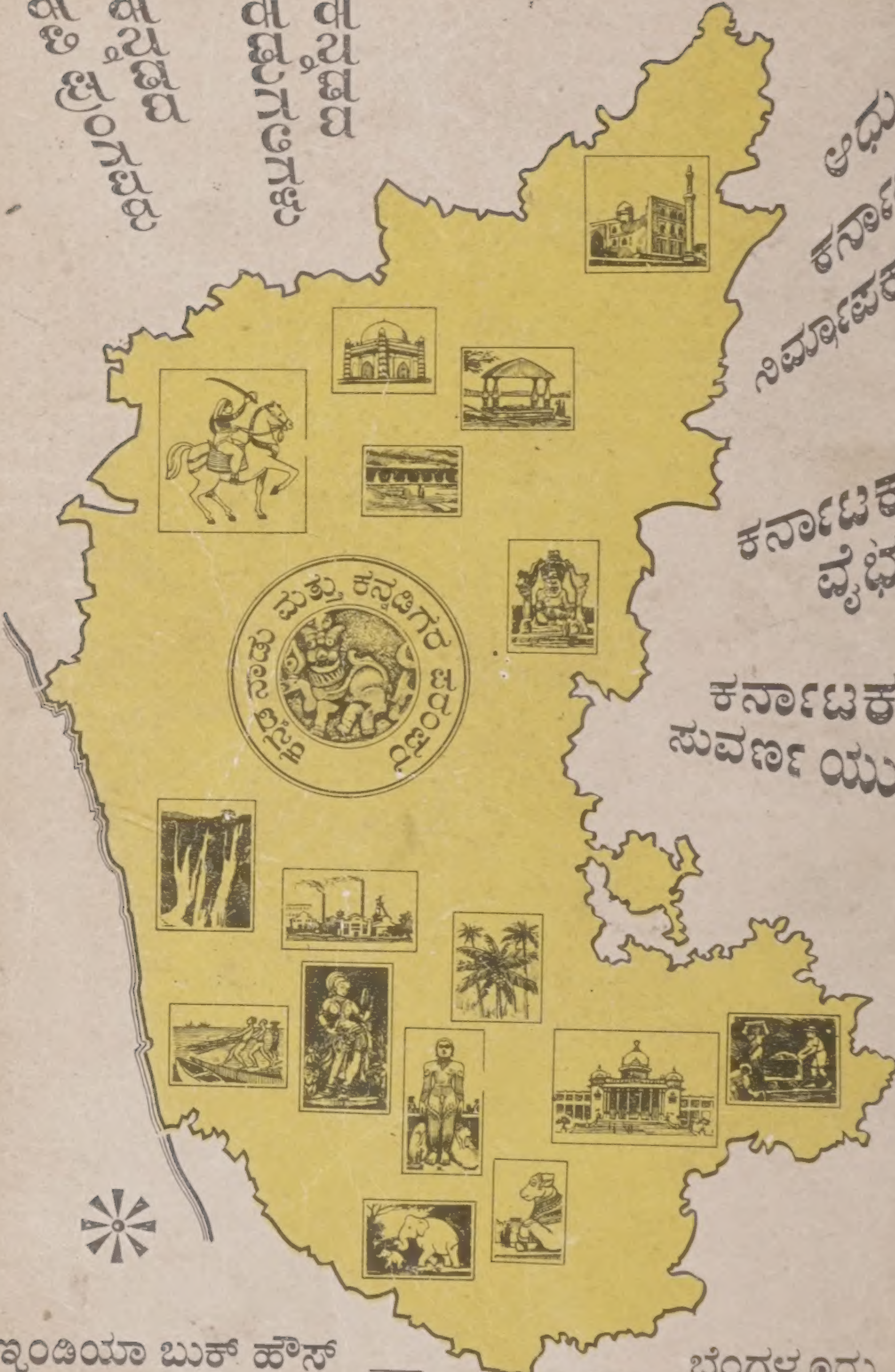
ಕನ್ನಡದ ಕವಿ ಪುಂಗವರು

ಕನ್ನಡದ ಕಡುಗಲಿಗಳು

ಆಧುನಿ…
ಕರ್ನಾಟಕ…
ನಿರ್ಮಾಪಕರು

ಕರ್ನಾಟಕದ…
ವೈಭವ…

ಕರ್ನಾಟಕದ…
ಸುವರ್ಣ ಯುಗ…

ಇಂಡಿಯಾ ಬುಕ್ ಹೌಸ್ — — ಬೆಂಗಳೂರು ೧